

BUDE V PRAZE STUDENTSKÁ REVOLTA ?

Antonín Šach, vedoucí tajemník pražského Vysokoškolského obvodního výboru KSC, prohlásil v nedávném rozhlasovém interview, že evropské studentské pozdvižení nezůstane v Praze bez odezvy. Zamysleme se tedy nad tím, co lze v Praze na podzim očekávat.

Ve svém květnovém seriálu v londýnských Times o světovém studentském hnutí, z něhož výtah (bohužel až příliš stručný) přinesly Literární listy, dává Richard Davy tento návod k „namíchání“ studentské revolty:

„Vezmi několik tisíc posluchačů sociologie a nech je navštěvovat přednášky v posluchárně s kapacitou stovky lidí. Sděli jim, že i když udělají zkoušky, nenajdou nejspíš práci. Obklop je společností, jejíž členy jsou v rozporu s řečmi, a která je řízena politickými stranami, nereprezentujícími názory studentů.“

Rekni jim, aby uvažovali o tom, co je ve společnosti špatného a jak to napravit. Jakmile se začnou o problém aktivně zajímat, posli na ně policajty s obušky. Vzdal se do bezpečí a zaujmi postoj zmateného překvapení.“

Tento návod je i ve své nadsázce poněkud zjednodušený, třebaže obsahuje mnoho pravdivého. Je zřejmé, že jakkoliv silná je politická motivace akcí, pochází prvotní impuls k povstání z toho, jak se tato obecná politická motivace promítá do bezprostředního života studentů, do života university. Teprve z tohoto často malicherného impulsu, je možno rozvinout hnutí za méně utilitární cíle. Paříž, Bělehrad a v krystalické podobě pak Strahov, jsou toho markantními příklady.

Zkušenosti ukazují, že převážná většina studentů zpočátku pasivních a neangažujících se, je obecným jevem ve všech průmyslových společnostech. Zároveň se ukazuje, že to není nikdy většina, která revolty inspirovala, ale že je naopak inspirovala malá radikální militantní levicová menšina. Tato menšina je ochotna a schopna přehlížet krátkodobé cíle týkající se zlepšení každodenního života a zabývá se koncepčními dlouhodobými a trvalými reformami, i když „reforma“ asi nebude to správné slovo. S několika výjimkami, například Francie, kde pracuje UNEF, je oficiální národní vedení studentského konzervativní a na „excesy“ levice se dívá příjmením se smíšenými pocity. Například v Rakousku je levicové socialistické studentské reprezentováno v národním vedení pouhými 13 procenty; když však jde na diskusi před studentským shromážděním Vídeňské university, jsou to právě levicové, které jsou většinou přijaty.

V Praze bude na podzim situace takováto: Především bude na začátku akademického roku už po sjezdu strany; čímž a priori padá oportunistická námitka, že svým vystoupením by studenti mohli pomoci jediné konzervativnímu křídlu. (Jak falešný argument to je, dokazuje přesvědčivě Bělehrad, kde se progresivní křídlo strany, v čele s Titem, za studentské požadavky jednoznačně postavilo. Využilo pak svého neočekávaného spojence k tomu, aby uštědřilo další ránu konzervativním elementům, které dokázaly v posledních letech znovu zbrzdit slibný demokratizační proces, zahájený odstraněním Rankoviče.)

Ministr Kadlec bude na podzim znovu diskutovat o základní přestavbě stipendií a vůbec o distribuci položek, věnovaných vysokým školám. První návrh vysokoškolskáci nedávno rozhodně odmítli, i když „parlamentární“ cestou. Kromě toho se začne znovu jednat o vysokoškolském zákoně. Mnoho studentů si také začíná uvědomovat podobnost mezi naším a západoevropským systémem vysokého školství, vedoucím příliš často k výchově apolitických technokratů a nedávajícím dostatečný prostor pro rozvoj vlastního tvořivého a zejména kritického myšlení. Mnoho lidí začíná uvažovat o nesmyslnosti spjatých s bigotním systémem zkoušek, které jsou tak často zbytečné, s rozdělením na ročníky. Potíž spočívá v tom, že systém vhodný pro filosofickou fakultu se asi už v rámci téže university nebude hodit pro medicínu, tím méně pak pro strojní inženýrství; i když je zcela zřejmé, že potíže se strukturou existují všude. Mnozí si též uvědomují naprosto nedostatečný vliv, který má studentské na řízení vysokých škol, na volbu akademických funkcionářů a zejména pak nesmyslnou propast, oddělující studenty od profesorského sboru. Kromě těchto principiálních otázek existují další otázky, svým způsobem podružnější, které však již mnoho let tvoří otevřenou ránu, neku-li přímo věd na univerzitním těle: Namátkou připomeni jen otázku výuky ruštiny a ostatních cizích jazyků, otázku vojenské přípravy, otázku společenských věd na technických fakultách. Vůbec nemluvě o katastrofálním nedostatku univerzitních prostor.

Důvodů pro nespokojenost je tedy zřejmě dost, dokonce i pro nespokojenost, již lze vyjádřit militantně. Zároveň existuje poměrně dost hmatatelný subjektivní faktor revolty. I když (naštěstí) nikoliv organizovaný. Bylo by nesmyslné očekávat, že se hlavní silou stane Českomoravský parlament, vedený Petrem Rybářem, i když v interview se Studentem prohlásil, že hodlá „bít nad tím, aby se... hranice [pro politickou práci studentů] neomezovaly, ale rozšiřovaly“.

Kromě Petra Rybáře a jeho Svazu však existují další skupiny studentů, jejichž názory jsou snad poněkud méně amorfni. Je vhodné si povšimnout, že na rozdíl od předlednové situace, kdy ve společnosti existovala „lidová fronta“ všech opozičních sil, jen aby se cokoliv změnilo, a kdy kritika byla vedena téměř výlučně „zprava“, z „revizionistického“ úhlu, začala po lednu vznikat i názorová opozice „zleva“. A jestliže se studentské díval ve svém průřezu na Dutschkeho, Cohn-Bendita, Kurona a Modzelewského, Marcuseho, Che Guevaru, na mimoparlamentní opozici a na pouliční boje se zdivoklým občím, nepochopením či nechuť, je to jistě jen zdravé, neboť normální; odpovídá to věrně měšťanskému způsobu uvažování. Zdá se však, že levice, i mezi studenty, má k výše zmíněným názorově o něco blíže. Kromě toho během prázdnin nemohou nezmohutnět kontakty a proud informací již existující. Lze se nadit toho, že daleko více studentů pojede za hranice s úmyslem načerpat nejen nových sil, ale i nových zkušeností z studentského boje.

Celkem se tedy dnes jeví situace tak, že objektivní podmínky, jakož i subjektivní podmínky pro revolty, jsou téměř zralé na to, aby na podzim došlo k akcím. Zejména, budou-li pokračovat útoky pod pás proti KAN, K 231, Dvěma tisícům slov atd., a nedokáže-li strana na sjezdu splatit svůj morální dluh národu.

Je však podobné možné, že se nestane vůbec nic a všichni budou spokojeni. Kromě hrstky nespokojenců, kteří však nejsou spokojeni nikdy.

KAREL KOVANDA

Toto je vchod do rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Prošli jsme jím během tří dnů častokrát. První dojem asi nelze napsat: Ale snad je úplně přirozené, když člověk stojí před ním, pro něj dosud pouze mýtickým, v podivném úžasu. V úžasu nad skutečnou existencí toho, o čem tolik slyšával. V úžasu nad sebou samým, protože si uvědomil, že někde na přechodu mezi svým myšlením a bytím v tuto existenci vlastně nevěřil.

Od příštího čísla začneme otiskovat v rámci emigrantské tematiky původní rozhovory s vedoucími postavami rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Čtyři naši redaktori s fotoreportérem navštívili v minulých dnech Mnichov.

SVAZY A MÝTY

PREMYSL BLÁŽICEK

SVAZ SPISOVATELŮ

11. března jsem odevzdal Literární listům článek Mýty Svazu spisovatelů. Po několika dnech jsem na základě určitých faktů vyjádřil šéfredaktorovi Literárních listů písemně obavu, aby otištěná mého článku nebylo do neurčitého oddalováno a požádal o potvrzení, zda článek vyjde alespoň do 28. III. Po týdnu jsem dostal od šéfredaktora dopis, že moje žádost je ultimátem. Je článek nemohou uveřejnit 28. III., jak žádám, „a že tedy ve smyslu Vašeho stanoviska na jeho uveřejnění rezignujeme“. Obratem jsem v dopise vysvětlil, že mám pouze obavu o oddalování publikace, které by se nakonec rovnalo zamítnutí, a že moje žádost rozhodně nebyla míněna jako ultimátum. Do dneška mi šéfredaktor neodpověděl a Literární listy článek neuveřejnily. Tak tento postoj Literárních listů k článku kriticky namířnému do jeho řad je jen dalším příkladem toho, o čem se v článku píše. Otiškní ho zde v té podobě, jak jsem ho po vyjítí 2. čísla Literárních listů napsal a odevzdal.

(9. května)

Aktivita Svazu čs. spisovatelů (především jejich loňský sjezd a osudy jejich ústředního časopiseckého orgánu) je všeobecně pokládána za jeden z hlavních podnětů politického dění, jež u nás probíhá v posledních měsících. Spisovatelé v čele obrodného procesu, který s nespoutaným sleduje celý svět! Nestojí však spisovatelé zároveň v čele vytváření jakéhosi mýtu o sobě samých a nenutí skutečný charakter jejich podílu na celém procesu spíše k posílení skepsy nad dosavadním stavem tohoto procesu?

Pouze několik měsíců nevyčkájeji původní Literární noviny a už se staly legendou. V anketě Literárních listů byly dokonce označeny za „nejlepší evropský časopis“. Nemí třeba vracet se o řadu let zpátky, kdy Literární noviny byly prokazatelně horším časopisem než ministerská Kultura; stačí listovat jejich loňskými čísly a nelze se vyhnout zjištění: buďto ty mimořádné hodnoty stu-

čily už vyprchat, nebo tam nikdy nebyly. Nejde jen o těch několik statí a poznámek víceméně bezprostředního politického dosahu, které byly zřejmě vlastní příčinou nehlubokosti hadřízených institucí. Uroveň této bezprostředně politické aktivity Literárních novin lze hájit poukazem na to, co tenkrát vůbec bylo možno uveřejnit. Jde především o odborné kvality literárního a kulturního časopisu, kterým Literární noviny byly. Jaké ukázky z původní tvorby a hlavně jaké kritiky a recenze uveřejňovaly? Je možné se přitom o úrovni jednotlivých příspěvků, těžko však je možno se přitom o to, že místo náročné kritičnosti tu vládla vzájemná ohleduplnost, ústupky a kompromisy na jedné straně a na druhé straně se ztěžilo připouštět „vybočení z řady“. Ze prostě i zde vládla politika, a to v podobě politikování ve jménu jakési falešné jednoty. Tuto výtku je opět možno oslabit poukazem že Literární noviny byly oficiálním orgánem Svazu spisovatelů, že stěží mohly být „na špičce“, že pouze odrážely celkový stav Svazu. Ano, a to právě je moment, ke kterému tato poznámka míří.

Svaz spisovatelů vstoupil do povědomí širších vrstev především svým loňským sjezdem, jehož jednání nemohlo být zveřejněno, a proto legenda o něm se vypjala do mnohem výraznějšího nesouladu se skutečností, než tomu bylo u Literárních novin. Odstupující výbor předložil sjezdu zprávu, v níž pro nezavěcení bylo zbytečně mnoho místa věnováno případu časopisu Tvář, který v r. 1965 přestal vycházet. Při stupňovaném ztěžování práce tohoto časopisu a nepřijatelných požadavcích, které nakonec vedly k jeho zániku, hrál aparát Svazu spisovatelů i jeho ústřední výbor tak ochotnou a aktivní roli, že ho rozhodně nelze nazvat pouhým nástrojem vyšší moci (i když to by Svaz stavělo do krajně nepřívětivého světla). Případ časopisu Tvář byl charakteristický pro vedení Svazu nejen předstíraným nemožností volby a nadměrnou ochotou pro „taktické“ ústupky. Neméně charakteristické bylo, že zpráva odstupujícího výboru byla pouhým ospravedlněním a že ani v této zprávě, ani při jednání sjezdu nebyl učiněn pokus o přiznání chyby, natož o její napravení.

Nechci zde kritizovat některé příspěvky na sjezdu ani popírat jejich skutečné zásluhy. Faktum však je, že pouze jediný diskusní příspěvek (V. Havla) se zásadnějším a kritickým způsobem zabýval situací ve Svazu spisovatelů, která byla věrným odrazem nedostatku situace celostátní. Místo aby se snažili změnit tuto situaci tam, kde nejenže na ni měli bezprostřední vliv, ale kde ji podstatným způsobem spoluvytvářeli, rozvinuli spisovatelé na sjezdu — chtě nechtě — efektní černobílou vizi: kolem nás temno, a zde my, vrhající světlo pravdy.

To však ještě nebyl konec sjezdu. Na

zásah J. Hendrycha volební komise vyškrtla několik nejrevolučnějších řečníků z kandidátky výboru Svazu a plénum, které oněm řečníkům ve vzrušené atmosféře uspořádalo nadšené ovace, je nyní bez protestu v tajném hlasování drtivou většinou hlasů nevolilo. Také závěrečné komuniké dopadlo podle toho. Na ukončení sjezdu promluvil J. Hendrych. S potleskem. Ze se v dané situaci nedalo nic jiného dělat? Kdyby byl sjezd předčasně násilím ukončen, bylo by to jeho vítězství, které by alespoň oslabilo a zastřelo podstatné nedostatky jeho předchozího průběhu. Takto však zakončení sjezdu, navenek v drtivém nepoměru k jeho průběhu, bylo jeho odhalujícím vyvrcholením.

Jaký je postoj Svazu spisovatelů v přítomnosti? Čím zahájily Literární listy své vydávání, co je nejvíce páli? Zhlíží se v zrcadle sugestivně položených otázek ankety Odkud, s kým a kam, a velká část spisovatelů jim chápavě naklání podané zrcadlo do nejpříznivějších úhlů. Vedení Svazu spisovatelů pak osířelo odzvuže vedení Svazu novinářů, které loni kritizovalo hlasy na sjezdu spisovatelů, žádající zrušení cenzury. Avšak právě I. Klíma, který tehdy ve svém diskusním příspěvku žádal zrušení cenzury a který byl původně navržen do ústředního výboru, nebyl na základě svého diskusního příspěvku sjezdem zvolen; což lze jistě pokládat za formu jeho — mírně řečeno — kritiky. Na tom nic nemění, že v závěrečném komuniké byla žádána novelizace tiskového zákona (jako ostatně jediný konkrétní požadavek, vřelený do komuniké z předchozí diskuse). Podobně hezké je, že ústřední výbor Svazu spisovatelů požádal o milost pro uvězněného spisovatele Jana Beneše. Hezké tím spíše, že J. Beneš není ani členem Svazu spisovatelů, protože ho z něho tentýž ústřední výbor loňského podzimu vyloučil.

Pln sebejistoty morálního vítěze Svazu spisovatelů dnes jenom prohlubuje rozpor svého předchozího postoje: autoritativně požadovat zlepšení kolem sebe bez náznaku snahy obrátit tento kritický zájem do vlastních řad. Fascinován svým historickým posláním nemůže se ovšem věnovat své vlastní práci a především nemůže dopustit, aby byla narušena jeho jednotu. To je dlouholetá tradice „progresivní“ části Svazu spisovatelů: kdo je „progresivní“, je nekritizovatelný. Právě dnes, kdy všichni jsme plni „progresivity“, se však zdá, že skutečně progresivní — a nejen ve Svazu spisovatelů — by bylo rozbití této falešné jednoty.

Přes nynější skvělé renomé Svazu spisovatelů se nesoulad mezi jeho vlastními představami o sobě samém a jeho skutečným stavem nejen udržuje, ale prohlubuje. A tak tedy: odkud, kam? V tomto smyslu od deseti k pěti.

(Dokončení na str. 62)

VAŽENÝ PF,

v čísle 27 Studenta, týdeníku mladé inteligence, jsme si přečetli Váš článek pod názvem „Ausgerechnet neoprávněnou degradaci“.

Než s Vámi začneme diskutovat o otázce udělování titulů absolventům vysokých škol, prosíme Vás, abyste se na stránkách tisku, nebo písemně na naši adresu, pošt. schránka 532, Olomouc 1, představil plným jménem, uvedl své pracovní a bydliště.

Jsem organizátorem celostátního aktivu absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul, který se uskutečnil 22. 6. 1968 v Olomouci, za účasti 200 delegátů, zastupujících ostatní absolventy. Smyslem našeho aktivu bylo vyměnit si názory na udělování titulů absolventům vysokých škol, přijmout rezoluci s návrhem novelizace vysokoškolského zákona a založit celostátní sdružení jako zájmovou organizaci absolventů vysokých škol, jimž nebyl udělen titul...

Nyní několik slov na vysvětlenou. Do roku 1953 naše vysoké školy udělovaly tituly. Vládním nařízením č. 80 z roku 1953 byla zavedena hodnota kandidáta věd a doktora věd po vzoru Sovětského svazu, a bylo stanoveno, že akademické hodnosti a stavovská označení se neudělují. Vyhlašoval ministerstvo školství ze dne 3. 8. 1953 bylo zavedeno označení „promovaný“ pro všechny absolventy vysokých škol. Setkávali jsme se tedy s promovanými lékaři, filozofy, inženýry, biology, právníky atd. Tato označení se však nevězla jako tradiční, odporující mezinárodnímu zvyklostem, jak říká důvodová zpráva zákona č. 19/66 Sb., o vysokých školách. Proto tento zákon znovu zavedl tituly MUDr., které lze udělovat absolventům lékařského studia, Ing. pro absolventy ekonomického, technického a zemědělského směru, tituly akademický malíř, sochař, architekt, bez jakýchkoli podmínek. Naproti tomu tituly JUDr., PhDr., RNDr. lze udělovat absolventům vysokých škol univerzitního směru jen po rigorózním řízení nebo zkouškách, udělení je vázáno na prospěch a jiné podmínky, které nám v době studia nebyly známy. Zákon rozdělil je nejen absolventy vysokých škol mezi sebou, ale rozdělil i samotné vysoké školy, byly jedné dávat právo udělit absolventský titul, zatímco druhým nikoliv.

Tedy my nechceme na základě závisti — jak uvádíte — dostat něco, co nám nepáčí, ale žádáme tituly pro absolventy vysokých škol, kteří ukončili řádně vysokou školu, složili předepsané postupové i státní zkoušky, obhájili diplomní práci a byli slavnostně promováni.

Nechceme se zařadit mezi oběti uplynulých dvaceti let, ale tvrdíme, že zákonná úprava na úseku školství po roce 1953 byla deformací vysokých škol, byly degradací absolventů vysokých škol, tvrdíme, že zákon č. 19/66 Sb. nás diskriminoval vůči lékařům, technikům, ekonomům a dalším absolventům vysokých škol.

Nevíme, za koho mluvíte, ale z Vašeho článku je patrné, že právě Vy „stojíte v obrodném procesu na správné lodi“ a chcete řešit něco, o čem zřejmě nejste dostatečně informováni.

Dovolujeme si poznamenat, že podle našeho názoru se mají články uveřejňovat v tisku lidmi určitou etikou, kterou ve Vašem článku postrádáme.

Vyzýváme Vás k veřejné diskusi jménem asi 18 000 absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul, kteří řádně podle zákona absolvovali vysokou školu, vyhověli podmínkám vysokoškolského zákona a platným vysokoškolským zákonům. V § 13 odst. 1 zní, že řádné studium se zakončuje na všech vysokých školách úspěšnou státní závěrečnou zkouškou.

Ústřední pracovní výbor celostátního sdružení absolventů vysokých škol, univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul, pošt. schránka 532, Olomouc 1.

Za Sdružení: Miroslav Holzer, prom. právník, předseda Sdružení.

STUDENT, nositel Kárného řádu I. Stiegra

STUDENT

Vychází ve vydavatelství Mladá fronta. Šéfredaktor: Alexej Kusák. Zástupce šéfredaktora: Petr Feldstein. Redakce: Dagmar Bendová, Miloš Beneš, Petr Hodan, Ladislav Kadavý, Tomáš Pěkný (člen vedení redakce), Hana Vondříčková, Helena Votrubová. Grafická úprava: Miroslav Klomínek.

Adresa redakce: Praha 1, Staroměstské náměstí číslo 17, telefon 220 283. Tiskne Mir, Praha 1, Panská 8. Redakce nevrací nevyžádané rukopisy. Rozšiřuje a obědňuje příjímá PNS Objeďnávky pro zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, oddělení vývozu tisku, Praha 1, Jindřišská 14. Předplatné ročně 32 Kčs, čtvrtletně 13 Kčs.

© STUDENT 1968

slova o Čs. sociální demokracii

Ars a Spolek posluchačů a absolventů filosofické fakulty umožnily [jako první] veřejnosti seznámit se s prací přípravného výboru Čs. sociální demokracie na besedě, jež se na této fakultě konala 19. června.

Není tajemství, že se skupina zkompromitovaných politiků snaží práci přípravného výboru Čs. sociální demokracie znemožnit osvědčeným tvrzením, že členy výboru jsou jacísi „pravice“ bývalí funkcionáři této strany. Domnívám se, že reprezentanta, člena ÚV KSC Zdr. Fierlingera, nemusím představovat, jeho „zásluhy o službu“ obou stran jsou známy. Především proto k některým pasážím úvodního referátu Přemysla Janjry: „...Proč tisk, který prohlašuje, že je tlumočnickem veřejného mínění, je v našem případě dosud jen tlumočnickem mínění několika osob, jejichž stanovisko k Čs. sociální demokracii je dáno jejich minulými činy? Sociální demokracie vznikla před devadesáti lety jako politické hnutí, v němž se od samého počátku uplatňovalo pevné spojení dělnické třídy s pokrokovou inteligencí. Spojení se výrazně projevilo v podpoře, kterou strana tehdy poskytovala T. G. Masarykovi a kterou i on poskytoval jí. Se jménem ČSD je spojen boj za rovné, přímé a tajné hlasovací právo v devadesátých letech, boj za státní samostatnost ve 2. světové válce a zejména vůdčí úloha při zstátnění klíčového průmyslu...“

Není něco tragického v tom, že strana, která byla nejlepším spojencem a přítelem KSC, byla despotickým způsobem „sloučena“ a ti síce jejich funkcionáři skončili v koncentračních táborech? Není to diagnóza oně tragické doby?

... Na sjezdu v Brně byl odvolán z funkce předsedy Zd. Fierlinger pro nedůvěru. Na jeho místo bylo zvolen B. Laušman. V té době měla ČSD 398 000 členů. Nevíme, kolik jich přešlo do KSC. Jedny prameny mluví o 40 procentech, druhé o části podstatně menší. Mnozí z těch, kteří do KSC vstoupili, se však v letech kultu s touto stranou rozešli, protože politika tehdejšího vedení KSC jim byla bytostně cizí. Z veřejného života zmizela strana, která byla iniciátorem významných sociálních změn v republice a důsledně stála na principech demokracie...

Názor, že nikoli vznik [Čs. sociální demokracie nikdy nebyla rozpuštěna zákonným způsobem, tj. podle stanov sjezdem, a tedy nemůže znovu vzniknout], ale obnova další práce strany by „tristitá“ progresivní tendence v KSC, neobstojí. Tristitá snaha federativního uspořádání ČSSR jednotu republiky? Tristitá Junák, Pionýr, ČSM hnutí mladých lidí? Domnívám se, že konfrontací, konkurencí a možností svobodné volby nelze považovat za „tristitě“. Potom by ideálem musela zůstat falešná, předstíraná jednota.

Co se však stalo s funkcionáři marxistické strany Čs. sociální demokracie v období deformací?

... 28. října 1954 byl vynešen rozsudek nad tzv. II. centrem soc. dem. Datován je však na 27. října (!). Patrně, aby to tolik nebolelo do očí. Několik měsíců předtím, v prosinci 1953, byl ze svého exilu v Rakousku unesen rozvodkou předseda strany B. Laušman. Okolnosti se nyní vyšetřují. Po půlročním „zpracovávání“ v pověstném Ruzyňi vystupuje na tiskové konferenci, kde se vyznává ze svého „omylu“. O tom, že i přes toto své vystoupení a údajně dobrovolný návrat byl odsouzen, vězněn bez mčena a ve vězení zemřel za zahádných okolností, se už tisková konference nekoneala...

V „manifestu společného slavnostního shromáždění KSC a ČSD“ několik let před procesy, 27. června 1948, jehož se mezi jinými účastnili A. Zápotocký, P. Slánský a Zd. Fierlinger, se praví: „Společně zkušenosti velkých mezinárodních dělnických zápasů, abychom mohli lépe a s vědomím určovat vývoj ve vlastní zemi tak, jak odpovídá našim potřebám, naší minulosti i slavné budoucnosti...“ — Krásná slova, že ano? Musí naplnit jistě hrud každého „jodase“ sebevědomím. O slavné budoucnosti si dnes udělá názor každý sám. O panu Zd. Fierlingerovi, který si později na předsednictvu ÚV KSC mne spokojeně ruce nad tím, jak jsou nejlepší lidé tohoto státu posílili do koncentráků, jistě také.

V diskusi na filosofické fakultě vystoupili po úvodním referátu dělníci ze závodů z mnoha míst republiky stejně jako studenti a příslušníci inteligence. Dr. Ivan Sviták zdůraznil, že existence Čs. sociální demokracie není jen záležitostí této strany, že jde spíš o to, zda mají naši občané skutečně zaručena práva slíbená ústavou a zda jsou tato práva dodržována.

Na mimořádném sjezdu Čs. novinářů se rovněž ozvaly hlasy na podporu přípravných výborů Čs. sociální demokracie a snahy umožnit jejich členům svobodně vyjádření. Jak o tom svědčí stovky dopisů redakci Studenta, jsou i páním mnoha členů KSC, poctivých a spravedlivých lidí, kteří nedokáží dnes stát na pozici Zd. Fierlingera, který je osobně odpovědný jako člen tehdejšího předsednictva ÚV KSC nejen za osudy funkcionářů ČSD...

Čs. sociální demokracie nikdy nebyla rozpuštěna nebo sloučena podle stanov strany, znamená to tedy, že stále zůstává i členem Národní fronty. Na otázku, proč tedy pracují výbory přípravné, je nutno odpovědět, že těžko lze po dvaceti letech pokračovat v práci přesně tam, kde se skončilo.

Strana přišla o sekretariáty, o kartotéky, prostě o vše. Přípravný výbor dosud nemá ani místnost, kde by se mohl scházet a jednat.

Na informace přípravných výborů je dosud uvaleno embargo předsednictva vlády. Zato jsou stránky tisku poskytovány (zejména stránky Rudého práva), jednostranným informacím proti obnově ČSD. Právo vyjádřit se je tedy přípravným výborem nepřímě zakázáno. Co tomu říkájí Dělnické výbory na ochranu tiskové svobody? Je nutno jmenovat konkrétní osoby, které se snaží publikaci informací o Čs. sociální demokracii znemožnit.

Dělníci dnes stejně jako všichni občané mají plné právo znát pravdu o práci strany, která sedmdesát let aktivně hájila jejich zájmy a nikdo jim v tom nesmí bránit.

Obviňování funkcionářů přípravných výborů Čs. sociální demokracie z toho, že jsou „pravice“ je totiž nesmírně snadné a průhledné, pokud oni sami nemají možnost mluvit. Praviceovými jsou spíš v předstávách několika politiků.

Na závěr besedy uspořádané na pražské filosofické fakultě prohlásil mluvčí přípravného výboru Čs. sociální demokracie P. Janýr: „... Je možné nás i nadále umlčet, je možné rozšířit kampaň, která se proti nám vede. Přípravy jsou už hotovy. Vyléčí nás to z iluzí a prokáže skutečnost. Potom si ovšem 1 600 000 komunistů musí uvědomit, že další odpovědnost za tento stát je jenom jejich odpovědností, jich všech, nikoli jenom několika osob, které se zmocnily moci, a že ostatní milióny našich občanů zůstávají dál neproprávnými lidmi...“

MILAN MISÁREK

[Odiskujeme ohlas našeho spolupracovníka A. Kramera na článek Cemu učí Student (Komsomolská pravda z 21. 6. 1968, viz Student č. 28), protože autor se cítil poškozen způsobem, jakým byla interpretována jeho slova. Domníváme se, že soudněm čtenář [odchovanému nedávným slovníkem podstatně části československého tisku] postačilo pro orientaci to, že jsme inkriminovanou Ogněvu stál přetiskli v plném znění. Další polemiku nepokládáme za příliš smysluplnou. Redakce.]

VAŽENÝ

PANE OGNĚVE,

odbohou Komsomolské pravdy z 21. června t. r. byl Váš článek „Cemu učí STUDENT?“ Dal jste si hodné práce a z mobilizoval nemalou fantazii, abyste dokázal svým čtenářům protisocialistické zaměření tohoto časopisu. Dovolte mi, pane Ogněve, abych Vám sám za sebe odpověděl na onu — velmi rozsáhlou — část Vašeho článku, kterou jste věnoval kritice svých materiálů „Jaka demokracie?“ [STUDENT 14] a „Cesta zpátky?“ [STUDENT 15].

O co v oněch dvou článcích vlastně šlo? V prvním jsem vyslovil svůj názor na možnost či nemožnost plurality politických stran v demokratickém socialistickém státě. Ve druhém šlo o interpretaci pojmu svoboda projevu.

Když jsem se dostal k Vašem článku, pane Ogněve, se zájmem jsem jej vyhledal. Domnívám jsem se totiž, že jde o diskusi s mými názory na obě otázky. Bohužel jsem byl zklamán. Protože Vy, pane Ogněve, nediskutujete. A jestliže ano, pak patrně ne se mnou, ale s někým jiným, kdo se čirou náhodou jmenuje stejně jako já.

Prostředky, kterých používáte, pane Ogněve, nejsou nijak nové. Vytrháváte věty ze souvislosti, „Vysvětlujete“ záměry svého oponenta tam, kde by zcela opačné vysvětlení dala prostá citace následující věty. A konečně — promiňte mi, pane Ogněve, ale nemohu to nazvat přesněji — lžete.

Cituji te mne [z článku Jaka demokracie?]: „Existují u nás zletizované pojmy. Svaté, nedotknutelné zásady...“ Vedeouci postavil komunistické strany. Přátelství a spojenectví se Sovětským svazem. Socialistické zřízení.“ Citát doplňuje svým závěrem: „Zdá se, že je to jasné. A. Kramerovi... se nelíbí socialistické zřízení, vedoucí posavení komunistické strany, přátelství se Sovětským svazem.“ Škoda, pane Ogněve, že jste se neodhodlal ocitovat čtenářům Komsomolské pravdy i tyto, o odstavce dále následující řádky z mého článku: „Pisatel tohoto článku má podobnou příhlašku do Komunistické strany Československa. Je pro přátelství a spojenectví se Sovětským svazem, je pro socialistické zřízení. Nechápe však, proč by nemohl dostat slovo — legitimní platformu — také lidé, kteří mají opačné názory. Máme-li pravdu, proč se bát diskuse?“

Jenže to by, pane Ogněve, už bylo v rozporu s Vaším záměrem udělat ze mne protisocialistického a protisovětského strážce. A proto jste již dále necitoval.

A ještě jeden příklad. Kritizoval jsem — v otevíracím dopise souboru Bifakovi — jeho slova o tom, že „je pro svobodu projevu, pro všechno, co slouží socialismu“. Ptal jsem se, kdo je vlastně kompetentní určovat, co je socialistické, a co ne (cenzura?). A vyjádřil jsem přesvědčení, že socialismu — považujeme-li jej za správný — slouží svoboda projevu sama, jako taková. Z toho, co jsem uvedl, je snad jasné, že jsem se souborem Bifakem polemizoval pro jeho — podle mého názoru — příliš úzké pojetí svobody projevu. S úžasem se však z Vašeho článku dovidám, že tomu bylo právě naopak. Že já žádám svobodu pouze pro ty, kteří jsou proti socialismu. Že jsem to vlastně já, kdo by chtěl svobodu projevu omezovat.

Jsou jen dvě možnosti, pane Ogněve. Buď neumíte česky, anebo — opět — lžete. Myslím, že první možnost se dá vyloučit. Pochybuji totiž, že by redakce Komsomolské pravdy pověřila rozbořením článku ve STUDENTU někoho, kdo neovládá jazyk, v němž je tento časopis vydáván. Zbývá tedy možnost druhá.

Jak už jsem řekl, pane Ogněve, Vy nediskutujete. Je to škoda; právě v diskusi k meritum věci bych byl — jistě stejně, jako moji kolegové ve STUDENTU — maximálně přístupný výslednout Vaše protiprogumenty. Jenže Vy raději dáváte nálepky. Samotná diskuse a ochota k ní je podle Vás projevem protisocialistického smýšlení. Ve Vašem myšlenkovém světě se otázky nekladou. Nedovedete — nebo nechcete — pochopit, že někdo je stoupencem socialismu a přitom je ochoten diskutovat s těmi, kdo zastávají opačný názor. Že je ochoten místo umlčování věst s nimi politický boj o důvěru voličů. Nechcete pochopit, že někdo může věřit v socialismus natolik, že je přesvědčen o jeho vítězství v demokratické společnosti bez používání sakery.

Nemrzí mě, pane Ogněve, že se mnou nesohlasíte. Mrzí mě, že nepravdivě zkracujete mé názory. Mrzí mě, že i ti čtenáři Komsomolské pravdy, kteří by s

mými skutečnými názory možná souhlasili, po přečtení Vašeho článku o mně řeknou: „Tohle je náš nepřítel!“ Protože Vy, pane Ogněve, jím nepředstavujete mne, ale toho, koho jste se předem rozhodli představit. A stejně „kriticky“ nakládáte s celým naším časopisem. V zájmu čeho?

Možná že to, čeho jste se dopustil, pane Ogněve, je i zálova. Nevím. Lhal jste svým čtenářům. Porušil jste základní principy novinářské etiky. Ale to Vám patrně nic neřká. Takové pojmy, jako je etika, asi ve Vašem světě, kde účel — jen zdánlivě socialistický — sveti prostředky, nemají místa. A ostatně, pane Ogněve, tahle etika, to je přece pojem z buržoazního arzenálu, že?

Jsem komunist, pane Ogněve, jsem příslušník stejného hnutí. Kdyby jsem právě proto věřil, že se mohu s lidmi jako Vy domluvit. Že si můžeme své nedorozumění vysvětlit. Vždyť máme společný cíl — socialismus.

Dnes tomu již nevěřím, pane Ogněve. Nevěřím v nedorozumění a nevěřím snad ani v to, že náš cíl je stejný. A dokonce se obávám, že ono jedno hnutí není pro nás dva dost široké. V naší zemi jsme si to již uvědomili. Nechci se v tomto článku vměšovat do poměrů v Sovětském svazu. Ale přesto: Nebojíte se, pane Ogněve, že si to jednou uvědomí i poctiví komunisté u vás?

Konečně. Ve svém článku mě nazýváte panem Kramerem. Oplácím Vám stejnou mincí. Ne snad proto, že bych Vás chtěl exkomunikovat z komunistického hnutí. K tomu — i kdybych snad chtěl — nemám žádnou možnost. Věc je jednodušší. Prostě — já sám za sebe — nemohu nazývat svými soudruhy lidi, jako jste Vy. Lidi, kteří lžou.

ALEXANDR KRAMER, 30. 6. 1968

AUSGERECHNET AUSGERECHNET

Z čísla 27 vyvolalo tedy nelibost „Celostátního sdružení absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul“. Zřejmě proto, že jsme jako jediní na setkání absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul reagovali, a to ještě ke všemu negativně. „Ústřední pracovní výbor Celostátního sdružení absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen akademický titul“ mne tedy žádá, abych se obnažil. Oznamuji tedy „Ústřednímu pracovnímu výboru Celostátního sdružení absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul“, že pracuji v tomto časopise a bydlím v Praze 7, Kamenická ulice č. 1. Dále „Ústřední pracovní výbor Celostátního sdružení absolventů vysokých škol univerzitního směru, jimž nebyl udělen titul“ žádá, abych vstoupil do diskuse s 18 000 absolventy vysokých škol. Oznamuji jim, že v tuto diskusi tedy vstupují a zároveň ji za sebe uzavírám, protože svůj názor více než dvakrát opakovat nebudu.

Nakonec, přátelé, jsem ale jedním z vás. Také jsem absolvoval vysokou školu, složil státní závěrečnou zkoušku a obhájil diplomovou práci. Nejsem doktor, jenže na rozdíl od vás mi to vůbec nevadí. Vážně pochybuji o tom, že bych byl sám proti tak velké přesile. Ale přesto se trochu bojím. Vždyť je vás „velmi dlouhá řada, co očekáváte svou novou roli, svůj přínos na kulturním poli.“

Prý chcete zavést pořádek. Proč tímto způsobem? Abyste měli titul na vizitkách a na dveřích, a nechali si říkat pane doktore? Natom by vydělala i vaše žena (muž). Říkali by jí [jemu], paní (pane) doktorová (doktorový). To už je skoro jako mít půl auta, a vyvolá to závist sousedů.

Promiňte mi tedy, že se můj článek „neradí určitou etikou“ a bude tolerantní, protože Vaše provolání jsou také drzími invektivami. Vůči tomuto národu, který nebyl mezi evropskými národy nejnevzdělanější a nejméně soudný.

Jakpák chcete zavést pořádek? Budou-li to mít všichni v nepořádku, tak bude vlastně všechno v pořádku? Neopertejte datem 1953, nezátrácejte smysl pro hodnoty. Dopíjejte těm, co doktory jsou (nezasloužené, na tom se asi shodneme), aby jimi byli. Snad přichází ta doba, kdy bude záležet na tom, co kdo zná a umí, ne na tom, co má v blízkém okolí svých jmen.

A jestli vám na titulu tolik záleží, a to zřejmě ano, nechte se svou silnou touhou dopravit před rigorózní komisí. Hovím i vaši poslední žádosti, mí pořádkumilovni kolegové, a podepisuji se plným jménem:

PETR FELDSTEIN

NÁVRH

Znám případ, kdy na Vysoké škole ekonomické v Praze vystudoval bývalý člen Hlinkovy gardy a člen likvidačního oddílu SS. [Po roce 1945 člen KSC a člen Lidové milice — snad již jen bývalý — nevíme přesně.] Tento muž se dnes honosí titulem Ing., přičemž řada jiných „méně zasluožilých“ nekery.

Nemrzí mě, pane Ogněve, že se mnou nesohlasíte. Mrzí mě, že nepravdivě zkracujete mé názory. Mrzí mě, že i ti čtenáři Komsomolské pravdy, kteří by s

mohla vystudovat jen proto, že jejich otec byl třeba příslušník, právník apod.

Nejsem zaujatý, ani postizněn. Vystudovala jsem jako absolventka dělnické přípravy pro studium na vysokých školách, jinak jsem vyučuji autoelektrikář. Za jiného režimu bych asi těžko mohla vystudovat, rodiče by na to neměli. V KSC jsem od roku 1947 — od 17 let. A právě jako členku strany mě všechny páchané nepravdy velmi bolely — vždyť padaly na hlavu nás všech. V některých případech jsem mohla pomoci, ale co zmůže malý ministerský referent, který se mnohdy musel dopídit pravdy na vlastní pěst a svým vlastním úsudkem i proti oficiální lži.

Ted je snad vhodná doba uspořádat napravit všechny spáchané křivdy a naopak postihnout ty, kteří různými podfuky získali, na co neměli právo.

Ing. ALENA ČIHÁKOVÁ, Praha

K JEDNOMU MALÉMU VÝROČÍ

Filip Janský prohlašuje, že „... SSSR byl ochoten zahájit vojenské akce v náš prospěch i bez Francie.“ Odvolává se přitom na Litvinovovu projev v Ženevě a na blíž neurčené telefonické rozhovory Moskvě s Pražským hradem. Toto tvrzení ve mně vzbuzuje silné pochybnosti, a to tím spíše, že žádná mně dostupná literatura o Mlchovu tato tvrzení nepotvrzuje. Posuďte sami:

Sovětský zahraniční ministr Litvinov prohlásil 21. září 1938 na plenárním zasedání Společnosti národů v Ženevě mimo jiné toto: „Máme v úmyslu dodržet naše smluvní závazky a spolu s Francií přispět Československu podle svých prostředků a možností na pomoc. Naše ministerstvo vojenských záležitostí je od nynějška připraveno účastnit se konferencí se zástupci ministerstev vojensství Francie a Československa, aby posoudilo opatření, jež si vynucují okolnosti...“ Jsou tomu pouze dva dny, co Československá vláda oficiálně požádala mou vládu, zda by SSSR v rámci Československo-sovětské smlouvy o vzájemné pomoci přispěl Československu účinně a bezprostředně na pomoc v případě, že Francie, věrna svým závazkům, by mu přispěla obdobnou pomocí. Moje vláda dala jasně kladnou odpověď.

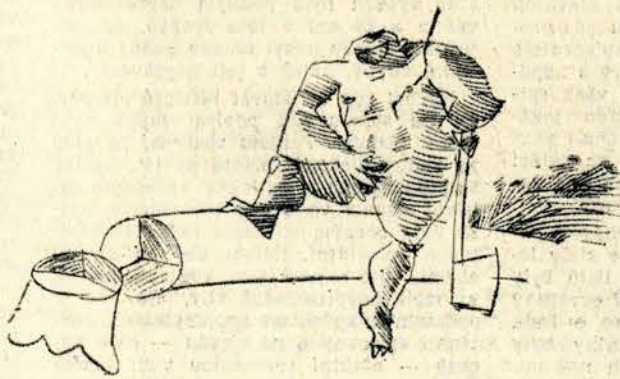
Totéž stanovisko tlumočil téhož dne sovětský vyslanec v Praze prezidentu Benešovi. Litvinov však nezaujal nikdy stanovisko k případu, že by Francie pomoci Československu odmítla; ostatně u něj nikak nucen takové stanovisko zaujmát, protože Československá vláda, vycházejíc z reálné situace a vědoma si i čistě vojenských překážek, takto otázku nikdy nepoložila. Je konečně také známo, že tyž Litvinov v květnu 1938 odpověděl při rozhovoru s francouzským ministrem zahraničí G. Bonnetem v Ženevě na přímý dotaz, jak hodlá SSSR překonat odpor Polska a Rumunska proti průchodu sovětských vojsk, takto: „Moje vláda nedá příkaz k překročení nebo k přeletu polského a rumunského území, pokud nebude mít souhlas Polska a Rumunska...“ Nijak netoužíme po tom, zaplést se do války s těmito dvěma zeměmi.“ [Oba Litvinovy citáty uvádím podle H. Noguères Mníchov ou la drôle de paix, Paris 1963, str. 157 a 60].

O tom, že SSSR byl ochoten pomoci vojensky Československu za mnichovské krize i bez zásahu Francie, mluvil ponejprv Kl. Gottwald v projevu na slavnostním shromáždění pražského lidu na počest 70. narozenin J. V. Stalina dne 22. 12. 1949 takto: „V kritickém roce 1938 jsem byl pozván na návštěvu k Stalinovi. V dlouhém rozhovoru jsme prodiskutovali situaci Československa a otázku sovětské pomoci v případě, že Československo bude napadeno hitlerovským Německem. Stalin tenkrát výslovně prohlásil, že Sovětský svaz je připraven poskytnout Československu vojenskou pomoc i v případě, že tak nečiní Francie, na níž byla sovětská pomoc vázána, ba i v případě, že by tehdejší beckovské Polsko nebo bojařské Rumunsko odmítlo poskytnout průchod sovětským vojákům.“

Gottwald se dále v tomto projevu odvolává na to, že o tomto rozhovoru se Stalinem neprodle informoval prezident Beneš. Jenže Beneš byl už v roce 1949 mrtve a obsah jeho osobního rozhovoru s Gottwaldem v roce 1938 nelze ověřit. Na podkladě toho, co dnes už víme o morálním profilu Kl. Gottwalda po únoru 1948, lze vážně pochybovat o tom, že Gottwald mluvil pravdu.

Nejde však o to, uvádět v pochybnost, zda byl SSSR ochoten přispět tehdy Československu na pomoc podle znění Československo-sovětské smlouvy z roku 1935 [řada historiků na Západě je toho mínění, že SSSR proto tak zdůrazňoval svou ochotu přijít Československu vojensky na pomoc, protože věděl, že neustupný postoj Polska a Rumunska k průchodu sovětských vojsk mu dává dobrou zámlku, aby odmítl nakonec intervenovat], nýbrž jen konstatovat, že pro tvrzení o ochotě SSSR přijít Československu v době Mníchova vojensky na pomoc i bez účasti Francie, chybí věrohodné důkazy.

J. POSPÍŠIL, promovány historik, Praha

KRESIL JIRI JIRASEK

student 2

DISCIPLINA PRAVDY

Konservativní křídlo v Komunistické straně Československa přijímá dnes rádo název středu, ačkoli by bylo spíše vhodné nazývat je „širotky“, protože jsou to novotnovci bez Novotného. Tito politici, vedení Aloisem Indrou, Drahomírem Kolderem, Oldřichem Švestkou a mnoha dalšími by rádi zastavili obrodný proces, vůči němuž cítí srdečné nepřátelství. Nikdo z nich nikdy neusiloval o víc, než o výměnu na vedoucí funkci prvního tajemníka ÚV KSČ a nikdo z nich se netajil otevřeným nepřátelstvím vůči strukturálním změnám. Tito lidé nesou přímou odpovědnost za podstatné omyly v ekonomické i kulturní politice a mají přímý, osobní a aktuální zájem na zabrzdění kritické vlny, protože dobře vědí, že budou její nutnou obětí. Clánkem Drahomíra Koldera (Na okraj některých politických úvah — Rudé právo, 21. června 1964) byl dán signál k útoku centristů proti názorům Ivana Svitáka, jež se staly předmětem neveřejných kritik řady předních politiků KSČ na krajských akcích.

Čtenář si nemůže udělat jasný obraz, nezná-li souvislosti, jež leží v minulosti. Uveřejňujeme dnes proto dva základní dokumenty, které objasňují předchozí fáze konfliktu Ivana Svitáka s ústředním výborem Komunistické strany Československa a umožňují porovnat jaké principiální postoje hájily strany ve sporu před čtyřmi a více lety. Zatím co Oldřich Švestka rozvádí do nekonečna svůj alibismus na stránkách Rudého práva, je vhodné připomenout, že teroristické akty proti kulturním časopisům a jednotlivcům byly jeho osobním dílem. V kampani jara roku 1964, kterou rozvířil po odchodu Čestmíra Císáře jeho smutně proslulý nástupce Vladimír Koucký, byl administrativní cestou vyloučen z Čs. akademie věd filosof Ivan Sviták. Právým důvodem byla politicko-ideologická orientace jeho prací, jež byly neustále znovu zabavovány cenzurou a administrativně umlčovány nepetržitě od roku 1957. (Soubor těchto cenzurou několikrát zabavených statí a článků vychází právě v Čs. spisovatelů knižně pod názvem Lidský smysl kultury.) Za bezprostřední podnět k výpovědi z ČSAV a k vyloučení z KSČ však posloužil fragment soukromého dopisu (celý text otištěn v Orientaci 1966/4), jež byl použit redaktory Tváře bez Svitákovy vědomí k literární montáži, k jakémusi dadaistickému vstupu proti Ivanu Skálovi. Na rozhodnutí zasedání ideologické komise KSČ v únoru 1964 bylo rozhodnuto uložit akademiku Šormovi propuštění Svitáka z Filosofického ústavu ČSAV, což prezident vědecké instituce (!!!) provedl do 24 hodin. Veškerá odvolání a intervence zůstaly bez výsledku. President ČSAV akademik František Šorm oznámil rozhodnutí oběžníkem všem ředitelům ústavů ČSAV, na něž Sviták odpověděl takto:

Svitákova odpověď na oběžník prezidenta Čs. akademie věd ředitelům vědeckých ústavů Čs. akademie věd.

(Poznámka redakce: Tento oběžník rozeslal Sviták všem 120 ředitelům ústavů Akademie ve formě soukromého dopisu, což zavadlo podnět k okamžitému propuštění a bylo kvalifikováno jako skutková podstata, dostačující k trestnímu stíhání pro pohubování. Tak znela propouštěcí formule, kterou pronesl ředitel Filosofického ústavu dr. Vladimír Ruml při okamžitém propuštění z ČSAV.)

Praha, 18. června 1964

Vážený soudruhu,

předseda ČSAV akademik František Šorm Vám oběžníkem ze dne 13. 4. 1964 oznámil, že mám být propuštěn v nejbližším možném termínu z ČSAV „z důvodů hrubého porušení povinností, vyplývajících ze zvýšené odpovědnosti pracovníka vrcholné vědecké instituce vůči společnosti“. V tomto oběžníku mně klade za vinu příležitostně vystoupení v divadle „Paravan“, článek „Člověk a poezie“, v časopise Česká literatura 1964/2 a zabavený fragment z časopisu Tvář, jež je záměrně zkreslujícím způsobem reprodukován v příloze oběžníku předsedy ČSAV. Oběžník zamlčuje podstatné okolnosti celého umělé vyvolaného „případu“, a proto Vás, vážený soudruhu, žádám, abyste s fakty mého stanoviska obeznámil kolektiv spolupracovníků Vaše ústavu, analogickým způsobem, jak to bylo učiněno s oběžníky předsedy ČSAV. Jste-li vědec a řídíte-li se zásadou, že vědec dává průchod pravdě a netlumí ji, jsem si jist, že budete tuto mou žádost považovat za odůvodněnou. Dovolte, abych Vás stručně informoval o skutkové podstatě „případu“, o způsobu propuštění a o zamlčených okolnostech.

1. Skutková podstata:

Považuji za zcela nemorální a protiprávní, jsem-li činěn odpovědným před orgány ČSAV za svou mimoslužební, literární a literárně-kritickou činnost, která nesouvisí s mými služebními úkoly. Před orgány ČSAV odpovídám za plnění úkolů státního plánu a ne za své názory na poezii. Kdyby tomu tak nebylo, a zaměstnavatel měl právo zasahovat do soukromé sféry zaměstnance, pak by pro vědce neplatilo socialistické pracovní zákonodárství. Vztah vědce k zaměstnavateli by byl ponižující vztahem, proti němuž poměr poddaného nevolníka k feudálnímu lordovi by byl liberální. Protože se necítím nevolníkem, a nepovažuji nikoho v Československé socialistické republice za feudálního lorda, jež by si mohl podobná práva osvojovat, rozhodně protestuji proti meternichovsko-absolutistickému postupu, jež nemá ve vědě obdoby.

I kdyby předseda ČSAV měl právo na univerzální kontrolu myšlení svých zaměstnanců, jaké snad platí v Albánii, ale ne v ČSSR, ani pak jeho argumentace neobstojí, že tří důvodů: a) V divadle „Paravan“ jsem na třech literárních večerech (text appel) přečetl svou

pětiminutovou satirickou povídku „O základnicce a nadstavbičce“, schválenou Státním dohledem tisku. Tato činnost mně nebyla nikdy nikým vytčena a velmi rád bych věděl, jaký prohrěšek proti vědě spáchaly má základnicčka a nadstavbička. b) Článek v časopise Česká literatura obsahuje jednu ironickou poznámku pod čarou, která je stručnou parafrází francouzského seznamu nepřátel poezie. Považovat tento literární vtip za urážku velké části našich pracujících je při nejmenším — unáhlené a ani pak nezakládá důvod k výpovědi. c) Neuveřejněný fragment zabavený časopisu Tvář, je výňatkem soukromé korespondence a nebyl určen k otištění. Jak je protokolárně zjištěno prohlášením všech redaktorů časopisu Tvář, výběr textu z rozsáhlé práce, jeho montáž a autorizaci textu jménem Ivana Skály, generálního tajemníka Svazu čs. spisovatelů, provedla redakce Tváře sama a bez mého vědomí. Nejde tedy o žádný pamflet, ale o indiskreci redakce, která zacházela neodpovědně se soukromou korespondencí a ještě navíc prozradila pseudonym, jež pro veřejnost odděluje různé stránky mé činnosti. Text vyjadřuje nevybíravé postoje k určitému literárnímu druhu, činí tak způsobem, jaký odpovídá soukromé povaze sdělení, nemá žádný politický obsah, a místy je opravdu nesmyslný, protože vypadá slova, hrubé gramatické chyby a chybějící interpunkce místy ruší smysl. Tento text se stal politicky skandálním bez mého přičinění, a to tím, že byl autorizován podpisem Ivana Skály, generálního tajemníka Svazu čs. spisovatelů. Text z Tváře není tedy žádným teoretickým projevem, za nějž je vydáván v oběžníku.

Stanovisko i faktické údaje oběžníku předsedy ČSAV jsou v rozporu se stanovami Čs. akademie věd, s čs. pracovním právem a ústavními svobodami občana socialistického státu, v rozporu tím trapnějším, že nárok na univerzální kontrolu myšlení i mimopracovní činnosti vědeckého pracovníka vznášel předseda Československé akademie věd. Činí tak metodou kompromitování na základě neveřejných a zneužitých sedmi vět ze soukromé korespondence. Použití této metody vůči komukoli, nevyjímaje předsedu ČSAV, je schopno vytvořit nejhorší mínění o komkoli, nevyjímaje opět předsedu ČSAV.

2. Způsob propuštění:

Argumentace předsedy ČSAV o mém propuštění není dále onou argumentací, na jejímž základě bylo učiněno rozhodnutí o zrušení pracovního poměru. Toto rozhodnutí bylo učiněno na základě afektivního stavu předsedy ČSAV a některých dalších osob, za předpokladu, že jsem záměrně a já sám text pro Tvář vybral, podepsal Ivanem Skálou a zadal k rozšíření redakci, což je naprostý omyl. Když toto rozhodnutí na základě mylných informací padlo, je nyní dodatečně po třetí obměňována argumentace, jež má mě propuštění zdůvodnit. Ani kdyby však byla argumentace oprávněná, nemohla by zdůvodnit závěr předsedy ČSAV, totiž přijetí disciplinárního opatření bez předchozího disciplinárního řízení, což by byl unikátní případ i ve špatně spravovaném samoděržaví. Předseda ČSAV vyvolal rozhodnutí v afektu, na základě mylných informací a z prestižních důvodů nyní na rozhodnutí trvá, aby zamaskoval fakt, že předseda ČSAV zanedbal svou základní povinnost, danou stanovami ČSAV a svědomím vědce, totiž provést napřed disciplinární šetření a zjistit objektivní fakta. V kritickou dobu se mnou nikdo ze státních orgánů ČSAV nejednal. Předseda ČSAV dokonce odmítá seznámit se s prohlášením redakce Tváře, z něhož vyplývá, že motivace mého propuštění je naprostou iluzí.

Předseda ČSAV svým postupem diskredituje smysl kritiky některých mých názorů a místo ideového sporu sahá k administrativním opatřením, hrubě porušujícím pracovní právo i normální způsoby mezi vědci. Opatření předsedy ČSAV je hrubým zásahem do občanských práv člověka, je obdobou metod kultu osobnosti a je vedeno snahou politicky diskreditovat mou osobu. Tyto postupy jsou v rozporu s hledisky socialistické vědy, protože podřizování zájmu vědy vždy osobním cílům nebo jakýmkoli vědeckým hlediskům, je zločinem ve vědě. Karel Marx, jehož myšlenek se

v tomto případě velmi dogmaticky přidržuji, řekl o vztahu vědy a vnějších zájmů doslova toto: „Člověka, snažícího se přizpůsobovat vědu hledisku, které není odvozeno z vlastního, jakkoli mylného zájmu vědy, ale z vnějšíku, z vědy cizích a odvozených zájmů, takového člověka nazývám podlým.“ (V originálu „gemein“, Theorien über den Mehrwert, I/312.)

3. Zamlčené okolnosti:

Jak argumentace mého propuštění, tak vlastní postup předsedy ČSAV nesnesou kritiku fakty. Skutečné příčiny administrativního opatření jsou zamlčeny a nahrazeny v oběžníku metodou veřejného zostuzování, manipulací s jednotlivými výroky a ignorováním smyslu mého filosofického a literárního úsilí. Těmito rozhodujícími zamlčenými okolnostmi jsou mé kritické názory na dogmatický způsob řízení kultury, umění a vědy, názory, které byly několikrát zabaveny, protože vyjadřují meritorní nesouhlas s oněmi principy kulturní správy a administrativních zásahů, jež předseda ČSAV akademik Šorm. Usiluji již několik let o stimulaci rozchodu marxistické filosofie s tradicí kultu osobnosti a domnívám se, že sám způsob řízení české kultury je neuspokojivý, zejména proto, že proti názoru se nebojuje názorem, ale holí — administrativními zásahy nepovolaných osob. Jakousi ironií náhodou vznikla nyní situace, že předseda ČSAV chce dokázat uplatnění těchto administrativních metod oprávněnost mé kritiky. Předseda české vědy mne propouští administrativní cestou pro tvrzení, že administrativní metody jsou nevhodným způsobem řízení. Děkuji předsedovi ČSAV za exaktní důkaz pravdivosti mého hlediska, že „filosof není diplomovaný šašek“, jež paradoxně demonstruje na mém vlastním životě. Jsou-li mé názory nesprávné a kult je překonaná, pak nemohu být pro své názory o nevhodnosti kultu propuštěn z ČSAV. Budu-li přece propuštěn, pak dokazují nejen teoreticky, ale i prakticky, že mám pravdu, když tento způsob řízení kritizuji. Ať rozhodne logika věci. Věřím ve svobodu lidské osobnosti jako v centrální hodnotu marxistické filosofie a socialistického humanismu. Policejné-byrkratické šikány zaměřené na kompromitování okamžitě nevhodných osob nemohou otfást ani mou důvěrou v socialistickou společnost, ani mou důvěrou v krach těchto šikán.

Z toho vyplývají nejméně čtyři hlavní závěry:

1. Předseda ČSAV se zcela neodůvodněně považuje za osobu oprávněnou k zásahům do oblasti, která nemá s mými pracovními povinnostmi v ČSAV nic společného.

2. I kdyby takovou oprávněnou osobou byl, jeho argumentace je založena na důvodech, jež jsou v rozporu se skutečností a s platným právem.

3. I kdyby inkriminované skutečnosti byly pravdivé, rozvázání pracovního poměru je provedeno tak, že je přijato administrativní opatření bez jakéhokoli disciplinárního řízení.

4. I kdyby bylo disciplinární opatření na místě, je použito jako administrativní krok k utlumení veřejné kritiky neuspokojivých poměrů v ČSAV, na jejichž utajení má předseda ČSAV přímý zájem.

Vážený soudruhu, považoval jsem za nutné napsat tuto aktuální reportáž o opožděném kultu v ČSAV proto, abych se ohradil proti neodůvodněné výtce, že „uvádím v pochybnost, znevažuji a zesměšňuji úsilí komunistické strany a našeho pracujícího lidu i celý život naší socialistické společnosti“, jak se praví v oběžníku předsedy Čs. akademie věd. Jsem zcela bez obav, že vědeckí pracovníci ČSAV, kteří byli jednostranně informováni oběžníkem předsedy akademie, si učiní sami názor zda toto obvinění je oprávněné, nebo zda je pseudodůvodem k administrativnímu zásahu. Domnívám se, že všichni vědci z ČSAV neztratili smysl pro rozlišování mezi literárním vtipem a politickou směrnicí, že ironickou metaforu a satirické nadsazení nezaměňují s protistátní činností. A pokud tomu tak přece jen je, co má vědec dělat? Musí ručit za svou pravdu sám, protože ručit za pravdu je privilegium člověka. Odmítám vzdát se tohoto privilegia právě proto, že věřím v hodnotu člověka v so-

cialistické společnosti a věřím v hodnotu rozumu, bez ohledu na nerozumné oběžníky. Lidský intelekt není nikdy bezbranný, proti nikomu, ani proti předsedům vlivných institucí. Neobstojím-li ve Filosofickém ústavu ČSAV s filosofií, založenou na důvěře v rozum, pravdu a svobodu člověka, tj. v socialistický humanismus, přece si budu dále myslet, že oproti předsedovi ČSAV měl pravdu Tycho de Brahe, jež se řídil heslem „Nec vis nec potestas, sola artis sceptrum perennant“. V daném okamžiku můžeme výrok volně přeložit takto: „Ani moc, ani funkce, ale jen autorita vědy samé rozhoduje o pravdě.“

S přesvědčením, že vědec slouží, ale neposlужuje,

Váš

Ivan Sviták, filosof

(Poznámka redakce: Ideologická komise ÚV KSČ i Presidium Akademie trvaly na Svitákově propuštění z Filosofického ústavu, avšak nemohly prosadit přijetí podobného administrativního kroku. Svitákova výpověď byla zamítnuta třemi mnohahodinovými plenárními schůzemi ve Filosofickém ústavu za účasti hlavních představitelů ideologického oddělení ÚV KSČ a proti jejich pokynům. Představitelé aparátu ideologické komise zvolili tedy zcela mimořádnou cestu. Podali návrh na vyškrtnutí Svitáka ze strany sekretariátu KSČ, který návrh potvrdil. Sviták se odvolal k plenárnímu zasedání ÚV KSČ a byl na základě uvedeného dopisu vyloučen.)

Odvolání k Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa.

7. června 1964

Vážený soudruzi,

vycházejí z Marxovy představy o smyslu socialismu, odvolávám se proti rozhodnutí sekretariátu Ústředního výboru Komunistické strany Československa, podle něhož jsem byl dne 6. května 1964 vyškrtnut z komunistické strany s odůvodněním, že jsem „nedorostl povinností člena strany“. Program výstavby socialistické společnosti mne zaujal v době, kdy jsem začal myšlenkově dozrávat. Během posledních téměř dvaceti let jsem se činně podílel na praktickém vytváření této společnosti. Považuji za svou účast na uskutečňování socialismu — zejména jeho humanistického smyslu — za podstatnou součást svých životních cílů a jakýkoli výsledek stranického řízení nemůže tuto skutečnost změnit. Zároveň však má Vaše rozhodnutí o mém členství ve straně podstatný význam, protože nerozhodujete jen o víceméně fiktivním provinění, ale o otázce, zda příslušníci intelligence s humanistickou orientací jsou, byli nebo budou příslušníky strany jen omylem nebo z „nežralosti“. Domnívám se, že mé členství ve straně nebylo ani omylem, ani trpěním méněcenného nedorostlého v řadách dorostlých, ale přirozeným výrazem ztotožnění příslušníka intelligence s programem aktivního a činného humanismu. Ani v minulosti ani nyní jsem se nerozcházel s Komunistickou stranou Československa a dělnickým hnutím v oceňování historického významu díla Marxe a Lenina, v názorech na výstavbu socialismu v přechodném období, v přesvědčení o převaze socialistické demokracie nad buržoazní politickým systémem, v základních cílech kulturní revoluce, ani konečně v otázkách běžné politické praxe. Jestliže některé mé názory budily v poslední době pozornost, pak tomu bylo proto, že jsem zdůrazňoval humanistický smysl socialismu a některé zásahy řízení kulturního života, které neodpovídají vyspělé socialistické společnosti. Neberu tedy názory zpět, protože od poznání pravdy se ustupovat nedá. **Disciplina poznání pravdy je nejtvrďší ze všech disciplín a je nadřazena disciplíně člena strany.** Je netaktické tuto pravdu říkat, ale pravda je už svou povahou netaktická.

Můj „případ“ není otázkou porušování stranické disciplíny, je sporem názorů, sporem myšlenkových tendencí, sporem o smysl socialismu. Věřím a věřím v hodnotu lidské osobnosti, v člověka jako bytost schopnou rozvoje a jsem přesvědčen, že humanistické snahy o obranu lidských hodnot je nejdůležitější pro pochopení smyslu socialismu. Byl jsem přesvědčen v minulosti i nyní, že socialistický společenský řád je vytvářen jako obrana dělnické třídy a zároveň všech lidí proti odlidšťujícím silám moderní techniky, proti byrokraticko-technokratickým aparátům, proti moci odcizení a utrpení válek, že je vytvářen jako společenský řád demokratických institucí, svobodných lidí a rozvíjejících se individualit. Měl jsem a mám důvěru v možnosti lidského rozumu jako jediného nástroje, jež může lidské práci ukazovat cestu a odmítám položit za obět na jakýkoli oltář nejecennější hodnoty člověka — kritické myšlení. Usiloval jsem a usiluji o to, aby se lidé stavěli na odpor silám, které je zotročují a ohlupují, aby poznávali cesty k společenské i osobní svobodě. Nevěřím v techniku a aparát, protože věřím v lidi a v lidské hodnoty. Myslím, chápu, píšu a jednám ve shodě s přesvědčením, že smyslem socialismu je růst lidské svobody a odmítám jakoukoli revizi tohoto cíle Marxova učení.

Jako filosof považuji Marxovo chápání člověka, společnosti a dějin za daleko hlubší než kterékoli jiné, existenciální nebo fenomenologické a odmítám předpoklad, že by existencialisté byli mými vzory. Jsem na rozdíl od Camuse přesvědčen, že ani dějiny, ani lidský život není absurdní hrůzou, ale že má určitý smysl, protože právě v dějinách se zmožuje svoboda člověka v stále dokonalejších spo-

(Dokončení na str. 8)

SNÍMEK VACLAVA CHOCOLY

anketa

Zeptal jsem se několika přátel a známých (jsou to většinou lidé, kteří něco píšou nebo malují, nebo rediguji), co soudí dnes o Studentu, jaký by měl podle nich být, případně co rádi mně jako jeho novému šéfredaktorovi.

ALEXEJ KUSAK

Intence Studenta — pokus o vymezení:

1. Nadále maximálně diskreditovat a neúnavně znovu na světlo vynášet vše v osobách a skrz ně vše v praktikách a mýnách nejen v minulosti, ale ještě spíš v dodávající přítomnosti — co přivedlo stát ke ztrátě samostatnosti a její společnosti, resp. vše lepší v ní, odsoudilo k ubíjejícímu životu. Fundované varovat před podstatou toho všeho. Ukazovat a dokazovat. Ze:

a) šlo o obrovské spiknutí iracionality proti racionalitě b) drotářské a fiktivské údržby proti tvorbě

c) vandráctví proti humanismu d) sprostoty proti noblesě

e) vše založeno na preferování menšencnosti, deklasace — slovem degradace

f) v takovém prostředí se mohlo dít jen neschopným líným, líným programově, v podstatě všem práce se štítím

g) doslova — všem, kdo patřil k nejnebezpečnější armádě všech dob — k průměrným, sedě vágám, všem bez reléfu, nicotným

h) tudíž: — vše normální vyklíčeno jako nenormální, všechno abnormální naopak rozloženo, co víc, se sobemstivou rozkoší sebezkázy přijato jako norma.

2. Udržet onen základně zdravý — tj. nesmířlivý, ironický, ba sarkastický tón — stát se špatným svědomím všech dočasných skrytých fašounků, stát se dobrým svědomím všech slušných.

3. Poukazovat na problematiku — klíčovou — situaci KSČ: síla dosud mocná, a jen padlá na hlavu by ji chtěla vyvrážet, avšak síla současně nepřirozená, protože nikoli vedoucí, tj. ve smyslu niterné autority, autority jediné možné: Tu si musí s námi — a již nikdy bez nás — teprve kráček za kráčkem od samého začátku a základu vydubávat a to opět s námi a námi, hlasem dobré vůle a činem jednoznačným.

4. S tím souvisí další smrtelně nebezpečí: nová věc bude nejspíš umrtvena, tj. učiněna nenosnou oněmi neurčitými, rozpačitými na dvojí židli sedícími pozami, rozmáznutá o zad zaslé špíny. Krystal zmýšlovat, z drázy se stane klovatlna. Vyžadovat stanoviska jasná, aut-aut. Určitá rigoróznost, rigidita postojů je jediný prostředek, jak se ubránit zahlcení lejn.

5. Zvyšovat jazykovou kázeň. Dbat o jazykovou čistotu příspěvků. Jazyk je indikativní. Obávat se žurnalistismu, zepsutých spojení, novinářských instrumentálů. Náš nově pojatý život budí vše, jenom ne instrumentál. IVAN DIVIŠ, básník

Myslím, že týdeník Student by měl dít potírán jen z poloviny udušený dvacetiletý a stále ještě mocně a neochvějně bublající gejzír stupidity. Měl by se víc a víc zabývat chartou lidských práv a právem seburčení a vůbec právem bez barvy, chuti a zápachu, a víc a víc uvažovat, kterák toto právo užívat na celém světě, a proč nejde pomocí tohoto práva řešit naše i mezinárodní problémy. A taky by měl kontrolovat zaměstnance a zaměstnavatele ka-toven a mučiren a sledovat čím se žijí a je-li o ně řádně postaráno. JOSEF HLINOMAZ, herec a malíř

Myslím si, že v tomto dobrém čase by se mělo nejen lepat (až-koli skoro všechno už je rozleptáno), ale taky stavět, dávat dohromady, a to spolu s Dubčekem. Vím, že to zní příliš nabádavě, ale zatímco bací hysterie zachvacuje jednotlivce i kolektivy, určitě by stálo za to přemýšlet, jak v tomhle rozviklaném světě lidsky žít. Student je přece týdeník mladé inteligence, proto bych se ptal, proč aniž by se mřnil tón a respektovala dřívější tabu, za

nějakou tu čírou, sem tam utroušenou kapku důvěry a optimismu. Protože — nemýlil-li se Stanovský, když říkal, že druhá půlka roku bývá vždycky o něco lepší než první, měl by k tomu i Student nejlepší předpoklady.

JOSEF KADLEC

šéfredaktor Světové literatury,

Student byl až dosud pořád vyprodán a každý, koho znám, jej považuje za nejdůležitějšího a mravně nejčistšího zástupce spravedlnosti a nápravy našich poměrů. Lze mu tedy do budoucna přát jediné, aby to tak zůstalo. JAN KLUSAK

Dnes, kdy jsou to především studenti, kdo téměř po celém světě pozvedli novou revoluční vlau, považují za hlavní škol Studenta, aby ještě podrobněji a zasvěceněji informoval českého čtenáře o cilech, taktice a výsledcích tohoto nového studentského hnutí, aby se střízlivě zamýšlel nad možnostmi jeho aplikace v našich zcela speciálních a značně komplikovaných podmínkách, aby se stal opravdovým centrem pruckého myšlenkového kvasu. Bylo by ovšem osudnou chybou, kdyby se Student omezil jenom na úzce stavovské zájmy. At je tedy vášnivým mluvčím země nepokojného mládí této země!

LADISLAV NOVÁK,

básník a výtvarný umělec, Třebíč

Dosud se mi na Studentu líbila politika, kterou bych nazval bláznivou. Protože je krásně uvolněná, nezálučná, ostrá, takřka bez servitků. V době, kdy si všichni tak trochu hraje na státníky a velké politiky. Student si vede svou — a přímo hlavou proti zdi. Nikoli tupě, ale svědpe, To je pěkný. To patří mládí. A kdyby snad pro tohle chtěl někdo kroužit Studentu krkem, tak spustíme spolu s dělnickými vzbory na obranu svobody tisku pěkný bengál — to se společně. Vím, že Student je i leckomu protivný. To nic! Hruza by to byla, kdyby ho všichni chválili. Jen at nikdy není „rozumný“ — to by byl jeho konec. Amen.

JIRI LEDEKER

redaktor Literárních listů

Podle mého názoru by měl být časopis Student více studentský. To ovšem neznamená, že má být jen pro studenty a že má psát pouze o studentských problémech. Ale má vyjadřovat především postoj studentů a odrážet vše, co je vzrušuje a zajímá.

Především vedení strany a státu usilovalo systematicky odepolitizování studentstva, hlavně pod záminkou, že mají studovat. Skutečný paradox, když si člověk vzpomene, že jako komunističtí studenti jsme dříve bojovali proti uzavírání studentů do zdí školy a za politickou angažovanost!

Naštěstí bylo úsilí o ideové vkleštění studentů marné. Složití už loňského podzimu a zvláště po jednu skutečnou politickou státníci a získali tak značnou autoritu u veřejnosti. Ta by se neměla promarnit.

Proto přeji novému šéfredaktorovi a celé redakci Studenta, aby navázali na nejlepší tradice pokrokového studentského tisku u nás i ve světě: aby časopis jiskřil novými myšlenkami, polemickými otázkami i studentským humorem (který zvláště postrádám v této vážné době).

Uvítal bych také více reportáží a informací ze studentského hnutí v jiných zemích. Kromě hlavních pozorností otázkám dneška by měl systematicky seznamovat studenty s dějinami a tradicemi studentských bojů z 1. republiky, okupace a po r. 1945 (sám se hlásím k příspěvku k tolik sportovnímu období před i po Únoru 1948).

Ale hlavně — Student by měl potírat maloměstství, snobismus a konzervativní názory právě i le-vé a prosekávat cestu všemu pokrokovému.

JIRI PELIKÁN, ústřední ředitel Čs. televize

Před lednem se mi Student nelíbil. Po lednu byl obvykle vyprodán, což může být dobré. Jinak jsem rád, že přišel do redakce Studenta můj přítel, což myslím jako tebe. Mám tam totiž, myslím, také několik nepřátel. A tak se to vyrovná.

Tvůj

J. R. PICK

DĚTSKÉ NEMOCI "STUDENTSKÉ MOCI"

Ivo Pondělíček
Jan Svoboda

V červnu 1968 přeskočila jiskra revolty z pařížské Sorbonny na několik italských universit, především do Říma, Pisa a Urbina, a o několik dnů později i na festival nového filmu v Pesaru. Autoři tohoto sdělení se setkali s ofenzivou tzv. revolučních studentů tváří v tvář, přímo v jejím průběhu. Z toho, co jsme zazili a viděli, nemáme ovšem valné mínění ani o římských, ani o pesarských událostech. Ale konec konců smysl a význam žádné revoluce není možno měřit jejími symptomy či průběhem. Objektívni mezinárodní dosah pařížských a později italských studentských bouří daleko přesahuje jejich fakticitu.

„Přeskakující revoluce“

Studentské protiválečné demonstrace v USA a v řadě zemí západní Evropy, případ Dutschke v západním Berlíně, strahovské události v Československu, protest polských studentů proti umlčování umělecké svobody, studentská komuna v Paříži a bouře na italských a jugoslávských universitách tvoří souvislý řetěz revolty, kterým se ničí mýtus, že proti režimům — včetně režimů totalitních — nelze nic podniknout. Něco přece jen podniknout lze; a toto „něco“ dokáže rozhybat světové veřejné mínění, v čemž tkví potom politický význam takových akcí. Internacionální studentská „přeskakující“ revoluce 1967—1968 má tedy vysloveně politický charakter, i když její bezprostřední podněty se týkají věcí zdánlivě nepolitických, tj. materiálních, sociálních a duchovních otázek, stipendií, školského systému, umělecké tvorby atd., a i když konkrétní politický efekt, jak ukazují výsledky nedávných voleb ve Francii, může být protikladný revolučnímu úsilí.

Pozadí této revolty je bezpochyby zajímavé, už proto, že ji rozpoutávají představitelé společenských pozic, jež se dosud v sociologickém smyslu slova nestaly „statusem“ — že ji rozpoutávají studenti, kteří revoluční situaci vnímají a definují z hlediska svých nehotových (ale zato flexibilních) postojů. (Např. v Le Monde se takovou sociálně-psychologickou analýzou francouzské „revolty bez tváře“ zabýval Edgar Morin.)

V duchu marxismu možno souhlasit s tézí, že historická praxe je hlavním kritériem pravdy o politickém dění. Což nám ovšem na druhé straně umožňuje — a to právě z hlediska novodobé historické zkušenosti s „přeskakující re-

volucí“ — spatřovat zranitelnost panujících marxistických (či marx-leninských) koncepcí a schemat. Zejména:

1. Studentské bouře ve vyspělých zemích, v předních zemích industriální civilizace předznamenávají a v jistém smyslu již realizují zánik mýtu o „avantgardě třídy“, o „revolučních úderných oddílech“ apod. Aktivitu polovojsky organizované a hierarchizované partaje vystřídala skutečovaná koncepce „jed-nající menšiny“ (Cohn-Bendit), navíc p'o mnohé atraktivní tím, že její solidarita je vytvářena bez ohledu na třídní či svět-onázorové rozdílnosti. Aneb: co bylo dříve tmelem, je, jak se zdá, dnes brz-dou solidaritu.

Na Západě je v tomto směru pro stu-denty příznačný vliv castismu a che-guevarismu. Fidéi řekl: „Pátme se, kde je předvoj? Kde je revoluční předvoj? Ukazuje nám to nedávný příklad, udá-lost, která nás zasáhla velmi zblízka: smrt našeho hrdinného soudruha „Che“ Guevary. Kdo pozvedl jeho prapor, kdo pořádal manifestace po celém světě? Kdo zvláště v Evropě organizoval de-monstrace v jeho jméno? Kdo nejvíc žel-lel Guevarovy smrti? Byli to intelektuá-lové! Nebyli to organizované síly ani politické strany“. A dále — víceméně do štítu „jednající menšin“, kde jsou so-lidární třebas i trockisté s levicovými demo-kristiány — předznamenal: „Tako-vé jsou paradoxy dějin! Jsme svědky toho, jak některé skupiny duchovenstva se stávají revoluční silou, kdežto někte-ré marxistické skupiny vytvářejí cír-kev.“

(Poznámka: Konec konců i u nás lze v novém politickém kontextu a z hledem k politické realitě — jak se stále zdů-ražňuje: s odkazem na naše „Internacio-nální závazky“ — skutečně rezignovat na někdejší model opozičních stran. Ne však proto, že by komunistická strana měla zcela důvěryhodné postavení ve-doucí složky a nepotřebovala kontrolu, ale proto, že efekt mezistranických šar-vátek, právě v naší politické realitě kon-čící zpravidla ve spící Národní frontě, mohl by být nahrazen či dokonce pře-výšen působením „jednající menšin“, tedy skupin názorově otevřených a ne-zatížených zbyrokratizovaným aparátem, skupin budovaných a integrovaných na intelektuálním a morálním principu. Tak-že by v československém případě takto imponovaly bez ohledu na stranickou příslušnost například studentské rady,

dělnické výbory, tvůrčí svazy, především však SPB a K 231, dále KAN apod., po-kud by si ovšem vydobyly reálnou mož-nost politického působení.)

2. Bez ohledu na stranickou disciplí-nu a bez zřetele k politické straně vůbec nalezají „jednající menšiny“ své kry-s-talizační body ve studentském, tj. v „ne-etablovaném“ intelektuálním hnutí. Je snad důvodem k této nové (bezpartijní) afinitě strach před rozplynutím oso-bnosti v masách straníků? Aneb: je tu příčinou poznání širších souvislostí, vy-věřajících ze skepce a pochybnosti, zda je vůbec možné podílet se na autentic-kém revolučním pohybu jakožto „the organization man“, a tudíž v rámci zby-rokratizovaných institucí, k nimž nezá-visle na své vůli náleží i politické strany? Jako by se tu revokovalo ně-kdejší intelektuálské dilema: angažovat se či neangažovat v politických stranách (Gide, Gorkij, Salda, Sartre, Marcuse, Peter Weiss aj.), dilema končící volbou neangažovanosti...

3. „Procitnutí intelektuálů“ a studentů na barikádách — to není diktované vý-hradně třídním antagonismem (bez ně-hož si marxismus či marx-leninismus stále ještě revoluci nedovede ani před-stavit). To přesahuje do principiální ne-gace systému vůbec, do pobouření pro-ti režimu a režimistům, do odporu vůči institucím, o nichž mohu dokázat, že jsou třídní, toliko s pomocí dialektiky, v níž „vše souvisí se vším“.

Právě tak jako již značně zesláblá marx-leninská formule velkého antago-nismu: kapitalismus kontra socialismus, ale spíše a reálně platí dnes „syty Se-ver kontra hladový Jih“ čili industriální společnost versus třetí svět, právě tak zesláblí objektivní význam marx-leninské formule malého (vnitřního) antagonis-mu: proletariát kontra buržoazie. Jeť, kterému se říká sociální mobilita, to jest redukce, absorpce a pohyb sociálních vrstev a tříd, skutečně již změnil situa-ci a skutečně se projevuje. To není vý-mysl „revolucionistů“ ani „antimarxistů“. Projevuje se jak v lidovém kapitalismu utopením třídních hrotů, tak i v socialis-mu zmaloměstčtáním někdejších prole-tářů a proletarizací inteligence a střed-ních vrstev.

4. Jenom tím, že studentská revoluce „studentská moc“ je revoltou „neetablo-vaných“ intelektuálů, doposud nezařa-zených do systému a jeho hierarchie, jenom tím (či proto) tato revoluce pro-bíhá a existuje. Esence předchází exis-tenci. Není to revoluce nedokončená, anebo je nedokončená nanejvýš ve smyslu „předávání pochodně“, která ovšem vždy hoří jinak.

Lépe řečeno, je to spíš revoluce do-časná či časovaná, živěná generační mentalitou a soudržností, obnovovaná jen ve svých vnějších formách. Je do-časná do té doby, než její aktéři pře-jmou na sebe institucionální role a zá-vazky a než tedy z existenciální nutnosti budou pohlcní systémem. Takže tato re-voluce představuje časovaný proces, přesněji řečeno: představuje vzestup i pád politického romantismu, nezávis-

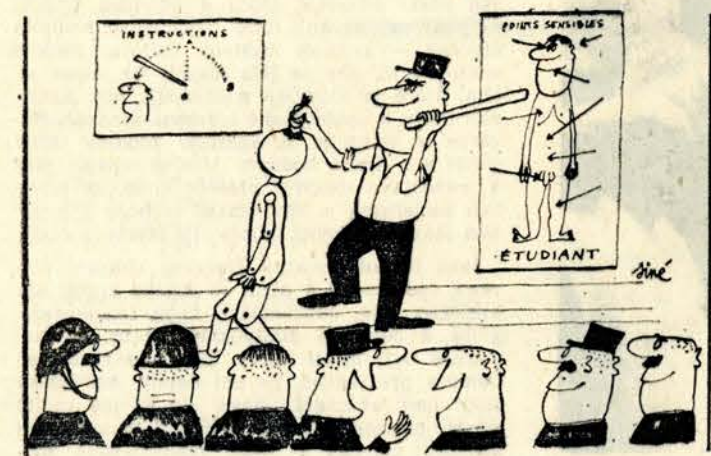
STUDENTSKÉ

polovička obyvatelstva světa. Revoluce, zrající již dnes v Indii a v Číně, buče či vlastně je již dnes, vtažena do re-volučního boje, do revolučního hnutí, do mezinárodní revoluce... A jestliže nejáci, promiňte mi ten výraz, „spen-glerci“ z toho vyvozují, že do účto-vání revolučních sil evropské a ame-rické proletariát nepatří, tu odpovídá-me: Tito „přemoudřel“ vůdcové uvažuj-jí ustavičně tak, jako by z toho faktu, že za devět měsíců po početí se má očekávat narození dítěte, bylo možno ur-čit hodinu a minutu porodu, polohu dítěte při porodu, stav rodičky při poro-du, i přesný stupeň bolesti a nebezpe-čí, které musí přestát dítě i rodička. Pěkní „mudrci! Ne a ne se dovípti, že z hlediska rozvoje mezinárodní revo-luce je přechod od chartismu k Hen-dersonům, hrblíci se před buržoazií, nebo od Varilna k Renaudéloví, nebo od Viléma Liebknechte a Bebelu k Sü-dekmuví, Scheidemannovi a Noskemu něco podobného, jako „přejezd“ au-tomobilu z hladké a rovné silnice stovky verst dlouhé, do někulikasáhové, špiná-vé, páchnoucí kalužiny... Lidé sami dělají své dějiny... Tato buržoazie, kte-rá udělala všechno, aby ztížila porod, aby zeseteronásobila nebezpečí a mu-ka proletářské moci v Rusku, je s to ještě odsoudit k bolesti a k smrti milióny a desítky miliónů lidí pomocí bělogvardějských a imperialistických vá-lek atd. Na to nesmíme zapomínat. S touto zvláštností nynější situace musíme počítat a podle toho dovedně při-způsobit svou taktiku. Prozatím může buržoazie mučit, trýznit a zabíjet bez překážek. Ale zastavit nevyhnutelně a — z hlediska světových dějin — nedaleké konečné vítězství revolučního proleta-riátu nemůže.“

Tato velmi podrobná reprodukce tex-tu ukazuje se vzhledem k jasnosti velikosti i omezenost Leninova myšlení, na jedné straně velkolepou analýzu světodějinné-ho emancipačního procesu dnešního „třetího světa“, na druhé straně stěží kaširovanou bezmocnost a neschopnost charakterizovat problematiku středoev-ropského proletariátu a jeho revoluco-nizaci. Jen tak může přiznat buržoazí

i nadále dějinnou iniciativu. Proto bylo i pochopitelné, proč Lenin politicky potíral jako „levou odchylku“ „ofen-zivní strategii“ levice uvnitř Kominter-ny (od G. Lukáče až po A. Thälhe-mera a P. Frölichu). Jejich koncepce vycházela z „hranic spontaneity“ maso-vých akcí, jak se prakticky objevily po první světové válce. Na základě tohoto poznatku určila levice i nově funkci a roli organizované avantgardy v revo-lučním procesu: Poněvadž přírodní zá-konitosti kapitalistické produkce samy od sebe nevyvolají krizi a nezbourají oduševnělé násilí kapitalistických výro-bních vztahů ve vědomí dělnické třídy, ani nebude překonán automaticky vnitř-ní menševismus proletariátu, musí stra-na jako „historický tvůrce proletářské-ho třídního vědomí“ (B. Lukács) sama prolomit akcemi a osvětou „letargii proletariátu“. Třídní vědomí proletariátu se musí ostřit v dílčích akcích, které sice strana povede, ale které se musí obracet k veškerému proletariátu. Sta-nou se prostředkem prakticko-kritické činnosti strany, připravující se na boj o moc. „A ofenzíva znamená to-lik: probudit ve vhodný okamžik a správnými hesly proletářské masy k samostatné akci strany, akcemi [tedy organizátorsky, nikoli jen du-chovně] je odtrhnout od menševického vedení, přetnout me-čem činu uzel ideologické krize proletariátu“ (Lukács: „Internationale“, Mai 1921).

Tato teorie, která stejně tak málo jako ostatní mohla vysvětlit hlubo-ké historicko-materialistické příčiny „buržoazního“ proletariátu, obsahovala každopádně jednu důležitou pravdu mar-xismu: „Přivést dohromady změnu pod-mínek a lidskou činnost nebo ji slou-čit s vlastní přeměnou, se dá pojmát jen jako revoluční praxe a jako ta-ková musí být i racionálně pochopena“ (Karel Marx, Téze k Feurbachovi). Vza-

KRESBA SINE

lého na sociálním statu, protože status neexistuje, přičemž s pádem tohoto romantismu dochází ke smíření, že — naopak — napříště existence předchází esenci. A v tomto podstatném rysu, jímž se tedy rovněž závazek vůči osobní situaci těch, kdož tuto revoltu vyvolávají, a v této variabilitě, s níž dříve či později dochází rovněž ke změně společenských rolí (a tím i ke změně situace), jeví se praxe této revolty jako **situacionismus**. Což je pojem, s kterým budou mít politici příštího desetiletí mnoho co činit...

Zatím tento politický situacionismus vzápětí znamená **popření revoluce**, a to její nechtěnou karikaturou a persifláž — jak si můžeme hned dovolit příkladem.

Kulturní revoluce all' italiana

Také v italských podmínkách se dostaly ke slovu zmíněné „jednačkové menšiny“ v podobě tzv. **studentské moci**. Proč však právě zde zvítězilo popření revolučního úsilí a jeho nechtěná karikatura? Ačkoli nechceme používat politických nálepek, v charakteristice pesarské „studentské moci“ se například nemůžeme ubránit nařčení, že šlo o **naivní, nezralé a bezradné synáčky z lepších rodin**, příbuzné některým „les fils de papa“ z Paříže, jímž se zdá být odmítání blahobytu západní konzumní společnosti nadmíru revoluční, přičemž svou naivitu a nedostatek argumentů ve prospěch „své“ revolty maskovali demagogickým křiklounstvem a nedemokratickým terorem.

Jak známo, výrazem naivity a nezralosti je falešné vědomí o sobě samém. U těchto revolučních studentů zřejmě jde o příznak falešné sebereflexe. Vysvětlíme hned proč. Zatímco jejich politická realita a sociální pozice potenciálně vychází nejspíše z protestu proti režimu a systému vůbec, neboť jak řečeno, tento protest vytváří jejich bytostnou **antiinstitucionální pozici**, pesarská „jednačková menšina“, podléhající falešnému vědomí, realizovala svou aktivitu ve formách, jež právě naopak jsou příznačné pro „úderné oddíly“, jak je v třídním smyslu chápe marxismus-leninismus (dikatura, teror). Ze sebeklamu vznikla pak zmíněná diskreditace.

Zkrátka po zadušení filmového festivalu v Cannes stal se terčem útoků ultralevicového studentského hnutí festival v Pesaru. Proč? Když jej organizují socialisté a komunisté a když byl po předchozí tři roky manifestací programového úsilí o nalezení účinného východiska z chronické krize oficiálních mezinárodních festivalů? Zrušování Cannes je z politického aspektu pochopitelné. Terorizace Pesara je však pochopitelná jen z aspektu falešné projekce. Tamní přehlídka byla obžalována jako „pokrytecká pseudopokroková instituce kulturní korupce, financovaná buržoazní mocí“. Přitom ovšem elementární pravda, že filmaři z mnoha zemí přijeli na tento festival proto, aby viděli filmy a diskutovali o nich, musela být probojována až v úporných debatách,

REBELIE

la například na vědomí to, co za dnešních podmínek některý „ortodoxní marxista“ nechce stále pochopit, že „menšina“ a „většina“ nemá být pojímána staticky, nýbrž historicko-dialekticky, v procesu tvárné a proměnlivé lidské činnosti.

Březnová akce ve středním Německu byla absolutně diletantsky „připravenou“ akci KPD (kom. str. Německa) proti vpádu Hirsingových oddílů reichswehru do „rudého“ Duryňska. Výměna názorů, která na základě tohoto uvnitř strany a Kominterny s Pauliem Levím vznikla, ukončila velmi rychle všechny „ofenzivní teorie“. Třetí světový kongres vycházel v roce 1921 ze změněného hodnocení světové situace: kapitalismus se dočasně konsolidoval. K tomu přistoupily kroušdrátské události, revoluční povstání dělnického a rolnického vojska za demokracii rad a proti panství byrokratického aparátu, s tím těsně související zavedení nové ekonomické politiky, dále s tím spojená částečná rekapitalizace hospodářství a zákaz frakcí na X. sjezdu strany, zamýšlený zprvu jako dočasné opatření, ale který se stal brzy permanentním represivním nástrojem k potlačování vnitrostranické demokracie.

Marxismus jako „teorie poznání revoluční vůle“, jak se rozvíjel zvláště v „Tezích k Feuerbachovi“, přeměnil se v Sovětském svazu ještě za Lenina v mýtus, konzervující stát. Lenin převzal od Marxe nadměrné zdůrazňování vedení a řízení. „Noví funkcionáři“ měli jen vykonávat rozkazy — iniciativně: „A poté, kdy revoluční praxe dosáhla tohoto bodu, přeměnilo se obojí, teorie a mýtus, na změněných podmínkách již nezměnitelné dogma: a v ideologii, užitečnou a užívanou pro každého bezprostřední účel (heteronomie účelů). Čtení vulgáty = kacířství. Volná interpretace = ortodoxie (Karl Korsch: Buch der Abschaffungen, Amsterdam, 1945). Zpracoval Milan Hauner

od počátku usurpovaných dvěma či třemi desítkami příslušníků „studentské moci“.

Jací byli tyto studentští maoisté a guevaristé? Předkládajíce naivní a utopické návrhy na politizaci festivalu, vycházeli například z hesla Frantze Fanona: „Každý dávek je buď zbabělec, nebo zrádce!“ a z „Che“ Guevarovy teze: „Intelektuál jako intelektuál musí spáchat sebevraždu!“ (Ostatně sebevražedné a automutilační postoje těchto mladých Italů, to jest — Evropanů, se projevovaly i v demonstračním přijetí hesla: „Asie, Afrika, Latinská Amerika ANO, Evropa a Severní Amerika NE!“)

K realizaci dalšího hesla „o spojení filmu s revolučním bojem mas“ přivedli do sálu skupinu dělníků. Jak si nevzpomenout na padesátá léta u nás: podobné fiasko! Po dlouhotrvající debatě, v níž se vlastně nedostali ani ke slovu, dělníci prohlásili, že musí znovu do práce a že je zajímavý jen film s Totem, Sordim a Gassmanem, to jest filmy jako rozptýlení. Nic proti tomu, ale fráze ultraleviců o „filmu-akci“ zůstala frazi.

Terorem, obstrukcemi, stávkou vsedě, usurpováním mikrofonu apod. podařilo se „studentské moci“ v Pesaru průběžně znemožňovat pracovní program — a co víc: vyvolat i časovou tiseň, která paradoxně zlikvidovala mezinárodní sympozium o latinskoamerické kinematografii jako „kultuře ve službách revoluce“. A když se měl promítat švédský film „Říkájí nám chuligáni“, který italská cenzura povolila z důvodů se-

xuální morálky jen pro zvané, vyslala skupina nezvaných „revolucionářů“ do sálu deputaci a po dvakrát se jí podařilo v několikahodinových debatách promítání znemožnit. (Nový paradox: Jako kdyby tu pokračovala stará zkušenost, že revoluce je vždycky prudérní!) Konečně byl po dlouhém otálení švédský film promítán, ale temperamentní diskutě během čtvrt hodiny z tohoto skandálního a zakázaného filmu odešli, aniž se dočkali inkriminovaných scén.

Program absolutní negace a chaosu není žádný program. Jak ukázalo Pesaro, ale patrně nejen Pesaro, základním a nejzoufalejším nedostatkem „kulturních revolucionářů“ i jejich marxistických „konstruktivních“ oponentů na Západě je to, že jim **chybí jakákoliv praktická zkušenost se socialismem**. Navíc pak subjektivní aspekty by přivedly výklad „studentské moci“, jak se projevovovala v Pesaru a v Římě, k tomu, co možno nazvat též **revolučním snobismem**, který je možná obdobou „salónního boševismu“ třicátých let u nás.

P. S.:

Naproti tomu vývoj současné naší situace ukazuje, že českoslovenští studenti již pravděpodobně nepotřebují prodávat tyto dětské nemoci. **Předchozí generace jim předala snad potřebnou resistenci**. To však neznamená, že u nás nemají hrát roli „jednačkové menšiny“ — ba právě naopak: jestliže studentská „jednačková menšina“ má někde nalézt svůj politický *raison d'être*, pak jej nespíše naleznou v našich domácích „inkubačních“ poměrech.

STRANA STUDENTŮ MLADÁ INTELIGENCE

Strana musí ve své politice vycházet ze skutečnosti, že mládež v současné době představuje kvalitativně novou dynamickou sílu ve společenském dění. Vysokoškolská studentstva jsou uvnitř mládeže specifickou skupinou, která v důsledku svého sepětí s vědeckým poznáním velmi citlivě chápe potřeby pokrokového vývoje moderní socialistické společnosti a je na něm mimořádně zainteresována. Je v drtivé většině pro demokratický a hluboce lidský socialismus. To se projevilo v postoji vysokoškolských k procesu započatému lednovým plénem ÚV KSČ, kdy až překvapivě pozitivně a rozvážně reagovali na politické změny v naší zemi a postavili se na podporu progresivních sil uvnitř strany a ve společnosti. Za tuto prokazovanou podporu vyslovuje mimořádná vysokoškolská konference strany studentům své upřímné poděkování.

Ve studentském hnutí dnes dochází k diferenciaci a střetávání názorů uvnitř i navenek. Této diferenciaci není třeba se obávat a je nutné ji v dialogu strany se studenty, jako skupinou, respektovat.

Strana musí prosazovat takové programové společenské alternativy, které otvírají nejen optimální řešení ekonomických perspektiv, ale předjímají i humanistické perspektivy člověka a řešení jeho situace ve vývoji současné civilizace. To se ovšem neobejde bez účinného překonávání direktivního řízení politického a veřejného života, ani bez předcházení deformací „konzumního typu“ společnosti.

Nelze si zakrývat, že jestliže vztah k socialismu je u našich studentů převážně kladný, vztah ke straně je kritičtější, je poznamenán m. j. předchozí krajní nedůvěrou bývalého vedení strany ke studentům a k inteligenci vůbec a setrváváním řady představitelů této linie dosud ve stranických a státních funkcích.

Strana musí ve své činnosti vytvořit dostatečný prostor pro samostatné aktivní vystupování skupiny studentů a mladé inteligence i pro možnou realizaci jejich návrhů a požadavků. To platí o politice strany vůči studentům jako celku, která má v současné době prvotní význam. Platí to však i pro vnitřní politiku strany na vysokých školách, kde je nutné vycházet z toho, že politická avantgarda a politické individuality vyrostou jen tam, kde je možné vystupovat a pracovat samostatně i s rizikem chyb a omylů.

Mimořádná konference vysokoškolské organizace strany zdůrazňuje nutnost soustavného a pozitivního řešení těch studentských požadavků, jež jsou v souladu jak se zájmy studentů a absolventů vysokých škol tak i pokrokového vývoje společnosti:

— Důležitá demokratická přestavba politické struktury a politického systému s plným respektováním současné sociální skladby naší společnosti a vytvořením dostatečných zákonných záruk občanských svobod.

— Součástí celkové demokratické přestavby je reálné ocenění vysokoškolského vzdělání a významu vysokých škol pro rozvoj celé společnosti,

Mimořádná vysokoškolská obvodní konference KSČ, která se konala v Praze ve dnech 27.—28. června 1968 v Praze se mj. zabývala i problémem vztahu strany, studentů a mladé inteligence. Rozhodli jsme se, že rezoluci, kterou mimořádná vysokoškolská konference přijala, ve zkráceném rozsahu uveřejníme. Proto, že podle našeho názoru představuje zatím nejzávažnější pokus o formulování a řešení tohoto problému.

S tím souvisí jak možnost přístupu k vysokoškolskému vzdělání tak i plné docenění výsledků světové vědy a techniky; především v tomto smyslu je nutno řešit i závažný problém moderního a komplexního vybavení vysokých škol.

— Tomu musí také odpovídat optimální současné a především zásadní perspektivní řešení sociálních problémů, sociálního postavení a životní studentů a absolventů vysokých škol. Náklady na vzdělání nelze posuzovat pouze z hlediska na současný stav měřítka a potřeby a z hledisek společenské spotřeby, nýbrž jako potenciální neefektivnější společenské náklady.

— Je závažným úkolem komunistů na vysokých školách a ministerstvu školství, aby vyvinuli iniciativu k přehodnocení postavení studentů v systému vysokoškolského studia i k optimálnímu zvýšení podílu studentů na demokratické správě a řízení vysokých škol.

— Nová společenská situace si vyžaduje, aby strana ve své vnitřní politické práci uplatňovala a v činnosti státních a společenských orgánů plně podporovala samostatnou angažovanost studentů i jejich orgánů a organizací a aby metody mentorování plně nahradila otevřeným a upřímným dialogem a tím posílila jejich pocit společenské odpovědnosti.

— Vitáme v této souvislosti ustavení Svazu vysokoškolského studentstva jako demokratické, samostatné, svým charakterem odborově-politické, ale nadstranické organizace studentů a chceme její práci na bázi soudružské spolupráce a vzájemného respektování podporovat. Budeme také podporovat všechny rozumné integrační tendence v celomládežnickém hnutí, jakož i vstup organizace studentů do svazu Národní fronty. Přitom však zdůrazňujeme zásadu, že otázky organizace studentů a její začleňování do širších politických seskupení a svazků jsou záležitostí především studentů samých.

— Všechny zásadní otázky politiky strany mezi studenty a mladou inteligencí je nutné plně zakotvit v příslušných usneseníh a závěrečích mimořádného XIV. sjezdu strany a na příslušných úrovních začít neprodleně rozpracovávat a realizovat. Významná úloha připadá přitom vysokoškolskému výboru, stranickým organizacím a komunistům — studentům.

Vztah strany a studentů a mladé inteligence, fakt, zda se podaří straně získat studenty pro trvalou podporu její politiky, bude především záležet na dalším politickém vývoji u nás. Nedojde-li ke skutečnému ozdravení stranického života, k odstranění tlaku stranického aparátu a k provádění skutečné vědecké progresivní a otevřené politiky, při níž bude využíváno iniciativy všech lidí, stane se toto usnesení pouze prázdnou proklamací. Vyslovujeme obavu, nepodaří-li se tentokrát zásadně změnit formy politické práce, dostanou se studenti opět do pasivity, nebo opozice. Jen na komunistické straně, jejím vedení a všech jejích člancích záleží.

PRAHA, CERVENEK 1968

FOTO P. HODAN

anketa

Proč Student je časopis mladé české inteligence, měl by být tribunou snah o to podstatné, co každé mládí vzrušuje, to jest svobodná demokratická společnost, jež každému dává šanci k uplatnění. Především je to záhada, že každý, kdo je objektem manipulace společenskými institucemi, má právo tyto společenské instituce ustavovat a kontrolovat, aniž může být kýmoli tohoto práva zbaven.

Proč Student je časopis mladé české inteligence, měl by být tribunou snah o sebevyjádření národního života, národní existence, měl by být součástí evropské kultury a celosvětové solidarity národů jako rovný mezi rovnými. To je možné jen při uplatnění zásady, že každý, kdo je objektem při formování společenského vědomí, má právo podle své kvalifikace a schopnosti kontrolovat ustavování a činnost společenských prostředků informací, aniž může být kýmoli tohoto práva zbaven.

Proč Student je časopis mladé české inteligence, měl by být tribunou snah o zásadu odbornosti při řízení všech společenských institucí a orgánů, neboť pouze odbornost může být zárukou jejich optimální funkce.

To předkládám pouze jako minimum.

ALEXEJ PLUDEK,
spisovatel a šéfredaktor
nakladatelství Práce

Studenta čtu pravidelněji než pravidelně. Hledám v něm onu čistotu mladého pohledu bez strategie a taktik, který charakterizuje dnešní světové studentské hnutí jako celek. Mám nekonkrétní obdiv pro všechny mladé lidi, kteří se angažují pro svobodný socialismus, proti tzv. blahobytu konzumní společnosti, který je s to zničit kulturu a veškerý duševní život člověka v době, kdy se před ním začínají otevírat daleké prostory volného času.

Student mává hodně světlými okamžiky. Jsou však v menšině. Jak si jinak vysvětlit rozsah přispěvatelů, jdoucích od kardinála J. Berana, Hlávky se sentimentálními hodnotami jiných věcí pohnutí družiček na mši sváté v době Univerzity, k surrealismu, kteří revolučním způsobem bojují o události v Paříži v červnu 1968? To není tolerance, která směřuje k objektivitě, to je názorový guláš, který v konfrontaci s názory, jež vládnou ve světovém studentském hnutí, je pro nás zdravější. Nenechte mluvit zpěváků hvězd, sex-bomby, básníky s malým talentem amatérské politikáře... do věcí, kterým vůbec nerozumí a za něž nechtějí žádnou společenskou odpovědnost. To je exhibicionismus exhibicionismu.

Nakonec jeden příběh, který má dnes sflu anekdoty: Za války v Moskvě charakterizoval jeden známý komunistický funkcionář (bývalý anarchista) nepořádky, které zavlnily byrokratický pořádek, slovy adresovanými druhému funkcionáři (rovněž bývalému anarchistovi): „Tohle je vyložená anarchie!“ Ten druhý

mu odpověděl: „Jak můžeš právě ty použít slova, když nám bylo kdysi svaté, za označení tohohle... Skutečná anarchie je přece proti tomu demokratický pořádek věcí...“

Dějte Studenta jako skutečně revolučně kritický časopis, který nebude ani proti své vůli hlásat či obhajovat návat strážnických archaismů, byť jakkoliv krojových.

JAN REZAC

Myslím, že Student by se měl stát seriózním, vyhraněným angažovaným časopisem progresivních studentů, jejichž hnutí — jak se mi zdá — se dostalo do slepé uličky. Ze studentů přesně nevědí, co vlastně chtějí; možná také, že různé skupiny studentstva nemají dostatečný program, který by urychlil jejich nikoli jen organizační, ale především ideovou a politickou integraci.

Píši-li, že Student by se měl stát seriózním politickým časopisem, udělil bych mu hned určitou licenci: je to časopis mladých bouřliváků, kteří mají — nebo by nesporně měli mít — právo na to, aby se jejich časopis choval jako enfant terrible naší žurnalistiky. Studenti na celém světě jsou v akci; ať už jsou tyto akce takové či mákové, představují nikoli zanedbatelnou politickou sílu. Mám trochu strach, že naše studentské hnutí takovou politickou sílu přestává být. Nemohl by mu Student začít dávat injekce pozitivní koncepce a soustředění se na klíčové problémy, při jejichž řešení jde o všechno?

Rád bych, abyste pochopili má slova tak, jak byla myšlena. Odvahu, charakter a chladnou mysl, pozitivní program a dobrou taktiku — to je to hlavní, co bych dnes dal Studentu do vínku. Pomohlo by to věci, o kterou jde všem pokrokovým lidem v této zemi: vytvořit slušnou, fungující a maximum svobody každému poskytující socialistickou společnost.

RADOSLAV SELUCKÝ,
spisovatel a filmový dramaturg

Nejsem si zcela jist, zda toho vím dost k tomu, abych odpověděl na otázku Studenta, co dělá a jaký by měl být. Leč přesto odpovím obratem, že by měl:

a) zůstat mladý, to jest radikální, třeba pošelilý, nepřijemný do téhry, odvážný, mít smysl pro sranda a recesi, neznať žádná tabu;

b) šlapat na paty maloměstskosti všeho druhu;

c) vyjadřovat především myšlení, citění, přání i touhy mladé generace, která hraje dnes všude stále větší roli;

d) stejně tak diferencovat zájmy, náklady, sklonv atd. mladých studiíckých lidí, jako je umí sjednocovat;

e) odbourávat posappé tendence, které byly v určité chvíli jistě potřebné, aby se na jeho stránkách vyvíjely staré i nové úřty starších generací, které si to mají vyřešit jinde a mezi sebou, jak to, doufám umožní legalizovaná svoboda projevu.

S omluvou za povrchnost odpovědi, ale s upřímným přáním všeho dobrého:

JIRÍ ŠETLIK, výtvarný teoretik

maxim gorkij : NEČASOVÉ ÚVAHY

[Praha, St. Minařík, 1919],

Nedávno jacísi prokletí mudrci odsoudili sedmnáctiletého hochu k sedmnácti letům veřejných prací za to, že tento hoch upřímně a čestně prohlásil: „Neuznávám Sovětské vlády!“

Nemluvě o tom, že lidé, neuznávající autoritu komisařské vlády, možno najít v Rusku desítky milionů a že není možno vyhladit všech těchto lidí, považují za nutné připomenouti přísným, ale ne moudrým soudcům, odkud se vzal tento čestný hoch, tak hanebně — přísně jimi odsouzený.

Tento hoch — je krv z krve těch lidí přímého ducha a prostých vášní, kteří v průběhu desítek let — žili v ovzduší policejního dozoru, špionáže a zrady a při tom stále bourali olovený žalár monarchie, vnášejíce, s nebezpečím pro svou svobodu a svůj život, do temných mass dělnických i selských ideje svobody, práva a socialismu. Tento hoch je duchovní potomek lidí, kteří, když se jich zmocnili jejich nepřítelé a když hynuli v žalářích, odmítali při výslechu mluvit s četníky, poněvadž opovrhovali vítězství nepřítelům.

Tento hoch byl vychován vznešeným příkladem nejlepších ruských lidí, kteří po stěch a tisících hynuli ve vyhnanství, v žalářích, v katorze a na jejichž kostech my nyní se chystáme budovat nové Rusko.

To jest — romantik, idealista, ježmuž organický je protivná „reálná politika“ násilí a klamu, politika fanatiků dogmatu, obklopených — jak sami přiznávají — darebáky a šarlatány.

Aby byl vychován statečný a čestný hoch v mizerných poměrech ruského života, bylo třeba vynaložit spoustu duševních sil, bylo třeba vynaložit spoustu duševních sil, bylo

A hle, nyní lidé, pro jejichž svobodu byla konána tato práce, nechápajíc, že čestný nepřítel jest lepší než podlý druh, odsoudili statečného hochu za to, že nemůže a nechce, — a je to úplně správné — uznávat vlády, jež popírá svobodu. Máme velmi moudrou báiku o svini pod věkovitým dubem, — možná, že přemoudří soudcové naleznou chvíli času, aby si ji přečetli? Je nutné, aby poznali morálku této bajky.

V Moskvě byl uvězněn I. D. Sytin, muž, jenž nedávno slavil padesátileté jubileum nakladatelské činnosti. Byl mnohem skutečnějším a pro ruskou vesnici mnohem užitečnějším ministrem národní osvěty, než hrabě Dm. Tolstoj a ostatní carští ministři. Není pochyby, že sta milionů sytinských kalendářů a letáků nejméně o polovinu zmenšovaly recidivy negramotnosti. Po celý svůj život snažil se připoutat k své práci nejlepší síly ruské inteligence a není jeho vinou, že inteligence špatně pochopila jeho upřímná přání „zúšlechtili“ sytinskou knihu. A přece Sytin dovedl připoutat k svému podniku pozornost a pomoc takových lidí jako A. N. Tolstoj, A. P. Čechov, N. A. Rubakin, Vachtěrov, Ključev, A. M. Kalmykova a desítky jiných. On založil nakladatelství a vydavatelství „Posrednik“, vnučil Charkovskému komitétu gramotnosti myšlenku, aby vydal v mnoha svazcích užitečnou „Encyklopedii selského hospodářství“. Za padesát let Ivan Sytin, samouk, vykonával ohromnou práci nesporného kulturního významu. Ve Francii, v Anglii, zemích to, jak známo, „buržoasních“, byl by Sytin uznán za geniálního muže a po smrti postavili by mu pomník jako příteli a učiteli národa.

V „socialistickém“ Rusku, „v nejsvobodnější zemi na světě“, posadili Sytina do vězení, když dříve byli zničeni jeho ohromný, technicky výborně organizovaný podnik a přivedli starce

na mizinu. Bylo by ovšem rozumnější a užitečnější pro Sovětskou vládu, kdyby Sytina jako nejlepšího organizátora práce nakladatelské získala k práci nad restaurací zničeného obchodu, ale — to jim nepřišlo na mysl, nýbrž uznali za nutné, odměnit vzácného pracovníka za životní dílo — žalářem. Tak vrozená ruská hloupost zatarasuje různými nápady a nechtěnými cestami a cestičkami k obrození země, tak Sovětská vláda promrhává energii na nesmyslné a pro ni samu i pro celou zemi zhoubné probuzení zloby, nenávisti a zlomyslnosti, s nímž organičtí odpůrci socialismu zaznamenávají každý falešný krok, každý omyl, všechny její vědomé i nevědomé hříchy.

Sovětská vláda opět potlačila několik jí nepřátelských časopisů.

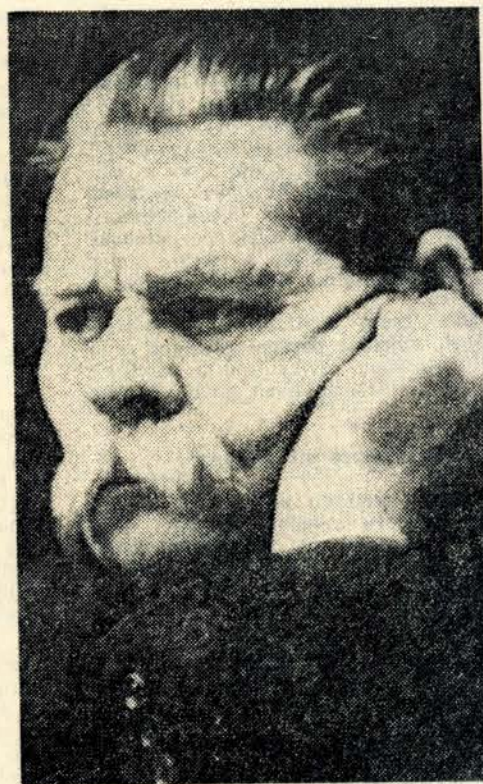
Je marné říkat, že takový způsob boje s odpůrci — je nečestný, je marné připomínat, že za monarchie pořádní lidé jednomyslně považovali zakazování časopisů za věc podlou, neprospěšnou, neboť je zřejmé, že pojmy čestnosti a nečestnosti leží mimo kompetenci a mimo zájmy vlády, jež nesmyslně je přesvědčena, že dovede vytvořit nový pojem státu na starém základě — na libovůli a násilí.

Než hle, jaké, ovšem ne nové, úvahy vyvolává nový akt státní moudrosti našich komisařů.

Zničení nepřijemných orgánů veřejného mínění nemůže mít praktických důsledků, jichž si přeje vláda, tímto aktem malomyslnosti není možno zastaviti vzrůst nálady, nepřátelské pp. komisařů i revoluci.

Pp. komisaři bijí slepě, neohlížeje se, kdo je odpůrcem jen jejich nesmyslných kousků, a kdo — zásadním odpůrcem revoluce vůbec. Tím, že chápou za hrdlo své, oslabují hlas revoluční demokracie, hlas cti a pravdy; tím, že ucpávají ústa druhým, dělají mučeníky v táboře nepřátelském.

A tím, že rostoucí reakci okrašlují aureolou mučednickou, nasycují ji přitokem nové energie a dodávají ospravedlnění budoucím podlostem, jež budou namířeny nejen proti vši demokracii, ale především proti dělnické třídě: tato zaplatí v první řadě a draze než všichni ostatní hlouposti a omyly svých vůdců.

A tak, pp. komisaři, ničíte svobodu, nezískají prospěchu pro sebe a způsobují velkou škodu věci revoluce.

Čeho se bojí, proč jsou malomyslní? Jako politikové reální, kteří, jak by se zdálo, dovedou správně oceniti význam sil, tvořících život, snad nemyslí, že mohou mechanicky zničit sílu slova? Jako lidé, zkušení v podzemní práci, nemohou nevědět, že zakázané slovo získává zvláštní přesvědčivost.

A nakonec, což tak dalece ztratili víru v sebe, že je děsí odpůrce, mluvící veřejně, plným hlasem, a hle, oni se snaží umlčet ho alespoň poněkud?

Idea pronásledovaná, třebas i reakční, získává jistého odstínu ušlechtilosti a vzbuzuje sympatie.

Dejte svobodu slova, co nejvíce svobody, neboť jestliže nepřítelé mluví mnoho — mluví konec konců hloupě, a to je velmi užitečné.

SPOR O PRIOR (ITU)

Tak jsem si zničehonic vzpomněl, jak před časem Prahu vzrušil megalomaničtý nápad ředitelství našich v agónii se nalézajících obchodních domů, jak naraz vyřešit chronickou zanedbanost jejich resortu: přejmenovat se na Prior. Argumentů proti, jimiž se na čas zahemžily noviny, bylo dost. Argument pro, jen jeden, vyneslo po jistém vyčkávání, ředitelství Priorů: zjednoduší nám to propagaci, tak nějak to řekl. A kupodivu (nebo pochopitelně?), tahle jediná absurdita převládla veškerou argumentaci a rozšíření veřejnosti.

Byla to vzácně uhozená diskuse na obou stranách, výstižně charakterizující úroveň, váhu a působnost veřejného mínění v časech „předlednových“. Obchodní domy, jejichž cílem by snad mělo být co nejvíce prodat, si vzpomněly, že reklama by se měla zracionalizovat a „modernizovat“ — a tak to udělaly, at to jejich zákazníci navštíví nebo ne. Oni si zvyknou, konzervativci...

A zvykli si: neboť co jiného jim zbývalo. Obchodní domy byly monopolem — a pod jménem Prior monopolem zůstávají.

Tahle historie s Priorem mi ovšem něco připomíná. Komunistická strana Československa měla monopol moci — a dnes si ho snaží za každou cenu udržet. Publikisté se tu a tam rozhořčují nad snahami přeleptit starý monopol novým názvem DEMOKRACIE, když přitom staré nevyhovující zařízení a staré neschopné vedení zůstává skoro totéž. Ale dokud bude trvat monopol moci, dotud budou všechny protiargumenty a všechno rozhořčení k ničemu. PRIOR zůstane PRIOREM: chtěl přece pro nás zvýšit svou atraktivnost...

Dokud se naše komunistická strana neodvážívá vystavit se demokratické konkurenci za demokratických pravidel hry, může si být jista, že se jí jen tak nepodaří zhabit se ve svém vedení lidí s malými znalostmi a nepevným

charakterem, ba že takoví lidé budou v jejich řadách právě hledat a nacházet právo azylu. Otázka mocenské konkurence není tak životně důležitá pro ty, kteří by ji chtěli a mohli vykonávat, jako především pro komunistickou stranu.

SVS A 2000 SLOV

Předsednictvo SVS Čech a Moravy plně podporuje tento článek. Považujeme reakci na toto prohlášení za nepřiměřenou a nevhodnou. Domníváme se, že tato pozornost by měla být věnována různým prohlášením a akcím konzervativních a zpátečnických sil.

Velmi nás mrzí, že mezi podpisy v reprezentativním vzorku občanů, mezi dělníky, inteligencí a rolníky chybí jakýkoliv zástupce studentů.

SVAZ VYSOKOSKOLSKÉHO
STUDENTSTVA
ČECH A MORAVY

KAN POŘÁDÁ

ve čtvrtek 18. července v 19 hodin ve Slovanském domě v Praze diskusní večer s představiteli KSC — Spačkem, Simonem, Šabatem a Literou.

KLUB MLADÝCH SČS

Dne 28. dubna se shromáždila v Praze mládež Církeve československé, aby založila svůj vlastní Klub mladých ČCS. Tohoto shromáždění se zúčastnili br. patriarcha dr. M. Novák a br. biskup dr. J. Kupka, kteří toto rozhodnutí úpěně přivítali. Všichni přítomní zvolili přípravný výbor Klubu, který přednesl své Prohlášení, jež po diskusí a doplnění bylo přijato.

Žádáme všechny jednotlivce i skupiny mládeže, aby se přihlásili k prozatímnímu členství v Klubu zasláním své adresy do sídla Klubu: Praha 4-Nusle, Tábořská 65, Husův sbor ČCS. Tel. 43 36 37. Blíže pokyny vám sdělí přípravný výbor Klubu.

[Pokračování ze strany 1]

SVAZY A MÝTY

PETR KOTÍK

SVAZ SKLADATELŮ

V poslední době jsem se zúčastnil několika diskusí v kruhu zainteresovaných lidí na téma: Co dělat za nynější situace? Poslední podobná diskuse svolaná Markem Kopelentem měla formulovat „jasné stanovisko k postavení Nové hudby v Praze a vyslovit v této souvislosti i požadavky vůči SCS.“

Dnes se objevily možnosti k veřejné formulaci požadavků a názorů a dokonce nám doba politických přeměn dává naději na slyšení bez posměšků a snad i naději na určité změny. Dalo by se očekávat, že okruh skladatelů a interpretů nové hudby, který se konsekventně formuluje již 10 let, bude připraven jednotně prosadit koncepci přeměny jak Svazu skladatelů, tak hudebního života vůbec. Dalo by se očekávat zvláště s přihlédnutím k faktu, že jsme byli v minulých letech klacky zaháněni do ilegality a využívali každé ochabnutí ran k realizaci minima, které v nás udržovalo pocit opodstatnění vlastní práce.

Mohlo by tedy překvapit, že nedošlo k jednotě, i když se o rozporech nedá mluvit. Podstatou názorových diferencí byla dvě odlišná výchozí stanoviska: na jedné straně šlo o reformy struktury a řízení SCS (neboli jakousi obrodu zevnitř), druhé stanovisko, které jsem zastával, byla snaha formulovat obecné zásady progresivního hudebního života, který by ve svých důsledcích vytvořil takové tlaky, jež by působily i na odstranění regresí ve svazu skladatelů (neboli jakousi obrodu zvenčí).

Musíme si uvědomit, že vedle absurdních zásahů do práce skladatelů byli administrativními postupy v posledních dvaceti letech úplně vytrženi přirození partneři hudebníků, manažeři, vedoucí agentur, ti, kteří vytvářejí a působí přímo na proces hudebního života.

Tím vzniklo vakuum, které se nejmarkantněji projevuje v koncertním životě a působí bez rozdílu proti všem hudebníkům, ať jsou konzervativní nebo avantgardní. Dnešní ruiny hudebního a zvláště koncertního života, za které nese svou činnost v posledních letech velkou část odpovědnosti vedení svazu skladatelů, jsou ruiny pro nás všechny, funkční svazu začíná a bezjemennými hudebníky končí. Byl vybudován legální systém zásahů sva-

zu do činnosti ostatních institucí — hrubě vměšování (na př. do činnosti Pragokonzertu), vykonávání nátlaku (např. na bývalé MŠK) a využívaní špatné finanční situace jiných institucí při provozování soudobé hudby (známé problémy Koncertního jednatelství FOK). K těmto vnějším tlakům tu působí 20 let monopolitická, absolutně centralizovaná struktura hudebního života.

Není tedy divu, že u nás v současné době nejsou lidé, kteří mohou dělat skutečně nezávislou hudební agendu. Zmizeli manažeři, zmizeli vedoucí hudebních vydavatelství se samostatnou mezinárodní vydavatelskou politikou, zmizeli ti, kteří organizují život s odbornou znalostí účelné propagace a s absolutním přehledem o hudebním dění a o pohybu alespoň v evropském měřítku.

V této zprostředkovatelské a organizační vůdčí práci nelze v žádném případě počítat s exaktními hodnotami. Zde se může uplatnit pouze talent, cit pro věc, vzdělání, rozhled a dlouhodobý a nepřetržitý osobní kontakt s umělci. Tudíž jde o práci, kterou mohou dobře vykonávat pouze osobnosti. A nevedou-li kulturní život skutečně osobnosti, jsou na jejich místech sluhové. Ke zjištění, kdo z těchto dvou kategorií u nás hudební život řídí, není zapotřebí mnoho postřehu a rozhledu. Komické na tom je snad to, že je nyní služebnictvo bez pánů.

Vyloučíme-li možnost návratu bývalých pánů (ti, i když dosud sedí ve svých pozicích, morálním rozkladem vlastních řad ztratili faktickou moc), pak zbývají dvě možnosti:

1. buď přijde při zachování obiludného systému nerovnoprávných partnerů nové mužstvo mocných,
2. nebo se tu vytvoří předpoklady pro změny daného systému k progresivně fungujícímu hudebnímu životu, kde by nejednali sluhové skrývající se za podivné instituce, ale osobnosti kulturního života.

Tato koncepce byla označena za maximální a neuskutečnitelnou. Byl naopak vysloven názor, že je nutné stavět požadavky krok za krokem. Domnívám se, že je nutné pokusit se otevřeně formulovat konečnou koncepci — hodnotový názor na řešení — vyložit prostě všechny karty. Věc je příliš vážná na to, abychom licitací požadavků vnášeli pochybnost do upřímnosti našeho stanoviska.

Nahlížíme-li na problém z pozice obrody celého hudebního života, vidíme, že potíže hudební avantgardy jsou jen částí obecného problému; jsou jeho organickou částí a jsem přesvědčen, že řešení jednoho bez druhého je nejen nemožné, ale také zbytečné. Nemůže přece jít jen o to, získat finanční podporu, vliv na řízení a výhody, které má dosud jen jedna mocenská skupina, ale o reformu, která by ve svých důsledcích přinesla zařazení každé práce do souvislosti určených objektivní veřejnou konfrontací. O reformu systému,

který dnes závažně špatného průměru zabíjí vše, co ho převyšuje.

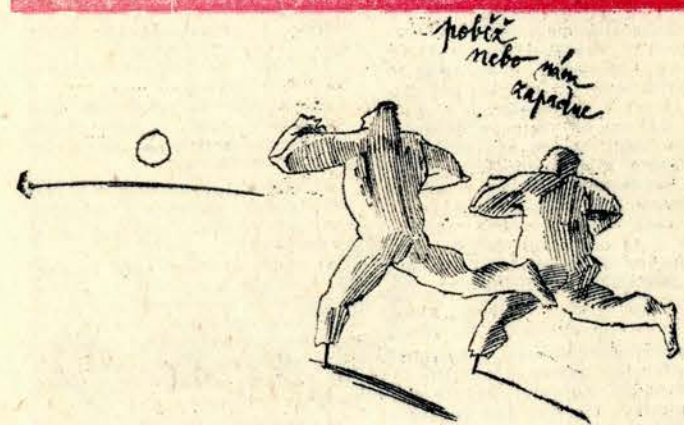
Jen vskutku dobře a decentralizovaně fungující hudební život může totiž zajistit skutečné postavení a prosazování všech hudebních stylů a koncepcí, podle jejich aktuálnosti a nakonec i kvality, ať jde o avantgardní nebo konzervativní proud, ať to budou díla zrozená na půdě SCS nebo díla umělců stojících úplně mimo jakékoliv seskupení.

Proto nepovažuji přeměnu struktury svazu za nejdůležitější (ačkoliv se toto jeví v dnešní situaci za neaktuálnější). Kdyby zde totiž fungoval opravdu nezávislý pokrokový hudební život, nemohl by žádný svaz skladatelů, byť sebevíc reakční nikomu a ničemu škodit.

Je tedy nutné vytvořit a nechat vzniknout několik dramaturgicky a finančně nezávislých hudebních agentur s neomezeným polem působnosti. Zatím lze reálně uvažovat o těchto možnostech:

1. Zrušení faktického monopolu na provozování koncertu vždy určenou agenturou pro určitý prostor (v Praze má takový monopol koncertní jednatelství FOK).
2. Vyčlenění financí, které svaz skladatelů používá
 - a) na bezvýznamné koncerty pořádané v bývalém kině Jana Nerudy, které nenašly ani minimální publikum, takže v podstatě ani o koncerty nejde. Nemyslím, že by tam nebyla provozována zajímavá díla, ale celková dramaturgie a špatná agenda + nepřijatelné podmínky vylučují předešlou možnost kontaktu alespoň s malou částí publika.
 - b) K nákladným festivalovým předhánkám, na kterých je „utrpením sedět jako posluchač a utrpením být provozován jako autor“ (Mark Kopelent při poslední diskusi). A z těchto prostředků vytvořit finanční základnu pro novou, nezávislou agenturu provozující převážně soudobou hudbu naší a světovou.
3. Přesné vymezení činnosti svazu skladatelů, která ale ovšem může postihovat pouze členy svazu.
4. Hudební fond by měl pracovat nezávisle na svazu, v žádném případě by neměl brát zřetel na členství ve svazu nebo jakémkoliv jiném spolku (jako je tomu po léta v ČFVU).
5. Výkonní umělci by měli být v cizině zastupováni kteroukoliv agenturou pracující na našem území (dosud monopol — Pragokonzertu). Tím by vzniklo více zájmu o získání umělců ke spolupráci a každá agentura by se také stykem se světem vymaňila z uzavřené provincionální sféry činnosti a myšlení.
6. Vytvořit právní podmínky a předpoklady pro činnost samostatně pracujících manažerů a pro vznikání nových agenturních společností.

Těchto několik stručných bodů je jen příspěvek do diskuse, která by se měla přenést z kuloárů na veřejnost a vyústit v konstruktivní řešení.

MARXÁK A SPOLEČENSKÉ VĚDY

PAVEL
MACHONIN
VOJTĚCH
TLUSTÝ

K otázkám naznačeným v článku Bohuslava Blažka „Marxák a ty vobrázky“ se vyjadřujeme jednak na přímou prosbu ministra školství, jednak proto, že se jím v současné době intenzivně zabýváme. Myslíme si, že studenti mají plné právo o všech problémech reformy vysokoškolské výuky — včetně výuky společenskovední — být informováni a říci k nim svůj názor. Ostatně jeden z nás už před řadou týdnů článkem v Mladé frontě vyzval celou akademickou obec k diskusi na toto téma.

Z pochopitelných důvodů necháváme stranou filosofickou a společenskovední výuku na humanitních oborech, jako je filosofie, sociologie, ekonomie, právo apod. Soustavná filosofická a společenskovední výuka na ostatních oborech byla u nás ve velké většině případů zavedena až po únoru 1948. Byla zavedena ve formě výuky marxismu-leninismu, jakožto výuka převážně světónázorová, ideologická, jakožto jistý ideologický korlát tehdejších revolučních přeměn ve společnosti i na vysokých školách. Marxismus začal přednášet většinou mladí lidé, absolventi vysokých škol, přesvědčení o nutnosti revolučních přeměn. Přednášeli jej v podobě, v níž se s ním seznámili a jež se zpočátku zdála odpovídat na problémy doby, a proto imponovala nejen jim, ale velké části společnosti, totiž v podobě stalinského souboru dogmatických pouček.

Tento základní soubor učitelů působí na společenskovedních katedrách dodnes. Patnáct až dvacet let ve vývoji člověka znamená ovšem mnoho. Značná, ba převážná část učitelů marxismu-leninismu si postupně pod vlivem exploze faktických informací i cestou hlubšího studia vlastního oboru, včetně zahraniční literatury, zvyšování vlastní vědecké kvalifikace a vlastní vědecké práce, pod vlivem prožívaných společenskopolitických konfliktů postupně ujasňovala neudržitelnost stalinského pojetí „vědy o společnosti“. Není náhoda, že právě z řad učitelů marxismu-leninismu pochází mnoho významných filosofických a společenskovedních pracovníků, kteří svými díly přednášeli našim nynější vývoj, ať už dnes pracují v ústavech Akademie věd nebo i nadále na vysokých školách.

Už v první polovině padesátých let můžeme zaznamenat některé pokusy o rozbití dogmatického systému výuky dějin VKSb ve formě postupného vydělování specializované výuky filosofie, politické ekonomie a později takzvaného vědeckého komunismu, jenž měl být krokem k pěstování sociálně politické teorie. V souladu s rostoucími možnostmi se podstatně rozšiřuje systém informací, prohlubují se znalosti o společenských vědách ve světě. V roce 1964 byl legalizován experiment zavádějící modernější pojetí výuky společenských věd na některých fakultách. Fakticky proniká do výuky na většině vysokých škol soudobá vědecká filosofie, ekonomie, sociologie, prvky výuky politologické a modernější, za pomoci předních historiků koncipované pojetí výuky soudobých politických dějin. Souběžně s tím se řada učitelů marxismu-leninismu stává v politice na pozici kritiky dosavadního sociálně-politického systému, odmítá nadále plnit apologetické funkce.

Tento vývoj se neodehrál bez boje. Příslušné špičky stranického aparátu se po celá léta úporně snažily udržet výuku marxismu-leninismu v pozici apologetiky denní politiky strany. Pronásledovaly odchylné názory. Zabíhaly nástup mladých lidí na katedry a organizovaly příchod takzvaných zkušených pracovníků z praxe. Podporovaly nebo uměle udržovaly pracovníky nedostatečně kvalifikované a přitom takzvaně politicky uvědomělé. Teprve v lednu 1968 přijal sekretariát ÚV KSČ už pod vedením A. Dubčeka jiné zásady kádrové politiky, vypracované na základě zevrubného rozboru kvalifikační struktury učitelů už dříve.

To vše by možná netrpělivého čtenáře, jehož zajímá současná problematika společenskovední výuky, nemuselo zajímat. Ale dějiny nelze oklamat. Nová řešení vyrůstají vždy z půdy dosavadních poměrů. Seberadikálnější návrhy a přání nám nepomohou v praxi, jestliže se neopíráme o již zformované a skutečně reálné progresivní proudy. A taky ministerstvo školství, i vysoké školy a fakulty, i studenti musejí při svých úvahách o reformě vysokoškolského studia vyjít v této oblasti — jak se to ostatně dělá i ve všech oblastech ostatních — z toho, co navazuje na progresivní prvky dosavadního vývoje.

Nuže, přední část učitelů společenských věd na vysokých školách ve spolupráci s posledními třemi ministry škol-

ství — Císařem, Hájkem, Kadlecem, s odbornými orgány ministerstva školství a příslušným vědeckým zařízením (jež se jmenuje Ústav marxismu-leninismu pro vysoké školy, a přesto — nebo právě proto? — už po léta rozvíjí činnost v naznačených směrech) vypracovala a pokouší se realizovat nový, reformovaný model společenskovední výuky.

Vychází přitom především z faktu, že na moderních vysokých školách na Východě i na Západě se všude počítá s jistou mírou společenskovední výuky, jež je nejen ve většině socialistických zemí, ale i v USA zpravidla co do rozsahu širší než u nás. V socialistických zemích, v USA a Velké Británii je tato výuka většinou povinná nebo relativně povinná (tj. s výběrovým zaměřením v daném celkovém rozsahu). V NSR a ve Francii má charakter nepovinný, což neznamená, že by nebyla studenty navštěvována. Rozumná míra společenskovední výuky v kombinaci výuky povinné, relativně povinné a fakultativní se předpokládá i u nás, a to proto, že jednak doplňuje potřebnými speciálními metodologickými a společenskovedními poznatky výuku odbornou (filosofická metodologie daného oboru, speciální ekonomiky či sociologické disciplíny), jednak dává nutnou míru teoretickohumanitního, ekonomického, sociologicko-politologického poznání nezbytného pro orientaci v soudobé světové i vnitřní společenské problematice. Význam první složky společenskovedního studia je evidentní. Význam druhé složky snad také není třeba zvlášť podrobně zdůvodňovat, uvážíme-li čerstvé zkušenosti z posledního společenskopolitického vývoje u nás.

Reforma společenskovední výuky co do struktury, obsahu i metod je uskutečňována na každé fakultě a vysoké škole s přihlédnutím ke specifické výukové problematice a daným, zejména personálním možnostem. Je v zásadě v kompetenci fakult. Ministerstvo může, spolu se svými oborovými komisemi a ústavem, poskytnout jen jistou odbornou a koordináční pomoc. Nikdo tedy nepřepisuje všem fakultám, bez ohledu na jejich odborné zaměření, stejný výukový program.

Prvořadým cílem reformy společenskovedního studia je definitivně skoncovat s jeho někdejší apologetickým ideologickým charakterem. Filosofická společenskovední výuka má studentovi poskytovat především potřebné pozitivní vědomosti. Tím mu dává současně naukový materiál potřebný k tomu, aby on sám — v konfrontaci s dalšími zdroji informací a svými životními zkušenostmi — si vypracovával svůj vlastní světónázorový a občanský postoj. Učitel společenských věd je povinen seznamovat posluchače se všemi závažnými vědecky ověřenými poznatky, ať byly zformovány na půdě kterékoli teoreticko-metodologické školy, s tím či oním světónázorovým či ideologickým odstínem.

Zde lze přirozeně namítnout, že drtivá většina učitelů jsou marxisté, a že tedy výuka bude i nadále jednostranná. Jde ovšem především o to, jak kdo marxismus chápe. Vedle marxismu, který „říká o deformacích jen to, že už jsou za námi“, je i marxismus, který deformace odhaluje, který sám sebe chápe jako otevřený systém obohacující se o poznatky ze všech zdrojů lidské kultury a usiluje o reálné, humánní proměny lidského života. Anž chceme zakrývat slabiny a omyly marxistů v minulých letech, máme pocit, že právě tento po-

slední typ — ostatně autentického — marxismu je na vítězném postupu v naší badatelské a pedagogické činnosti i při ovlivňování veřejného mínění. Nelze přece přejít fakt — ať už je způsoben jakýmkoli historickými okolnostmi — že základní proud společensky vlivné kritiky deformací našeho ekonomického a sociálně politického systému byl a je i nadále formulován na půdě marxismu a lidmi hlásícími se právě k tomuto pojetí marxismu.

Posluchači mají ovšem právo být seznámeni i se všemi ostatními vědecky nebo ideologicky významnými proudy a školami filosofie a společenských věd. Jak dokazuje již po léta praxe předních fakult a škol, velké množství učitelů filosofie a společenských věd tak už činí. Na půdě marxismu se mívá to zformovaly velmi různorodé proudy a názorové odstíny, v lecčems obdobné světovým trendům a proto přirozeně týh-noucí k seznamování posluchačů se světovou filosofickou a společenskovední problematikou. Na společenskovední katedry přicházejí a zejména postupně přijdou mladí lidé se svými specifickými zkušenostmi, poznatky a diferencovanými přístupy. Ze těchto okolností nemusí žádný, kdo poměry na vysokých školách skutečně zná, mít přílišné obavy z uniformity a jednostrannosti. Znovu však chceme v této souvislosti podtrhnout, že základní funkcí filosofické a společenskovední výuky je poskytování pozitivních věcných znalostí, a že také rozhodujícím kritériem posuzování vysokoškolských učitelů je jejich věcná odborná kvalifikace, nikoli to či oná světónázorová zaměření.

Na základě faktických znalostí o kvalifikační struktuře vysokoškolských učitelů filosofie a společenských věd víme, že velká většina z nich je co do kvalifikace i co do politickoideologického přístupu schopna buď hned nebo v přijatelných lhůtách postupně realizovat reformu společenskovedního studia. Buď v tom podporována ministerstvem školství, akademickými funkcionáři, oborovými komisemi, ústavem. Bylo by velice dobré, kdyby se jim dostalo ve jejich pozitivní a progresivní činnosti podpory i od celé akademické obce, tj. také od všech učitelů jiných oborů i od studentů.

Existuje tu ovšem jistá část učitelů, kteří z určitých příčin nejsou a nebudou s to v dohledné době tímto způsobem vyučovat. Nemyslíme si, že řešení jejich osobních osudů — ostatně nikoli ojedinelých v naší společnosti — v níž podíl nekvalifikované práce ve všech oblastech je poměrně značný — by příliš napomáhaly individuální útoky založené na dílčí osobní zkušenosti, jež může nebo také nemusí odpovídat hlubšímu poznání. Zdá se, že existují rozumnější a humánnější formy personální politiky, založené na sledování objektivních kritérií a vědeckých a pedagogických výsledků, respektující také lidské problémy. Byde-li v dohledné době reformováno příslušným způsobem pracovní zákonodárství, jsou kříže k provádění takové personální politiky plně v rukou akademických funkcionářů a vedoucích kateder.

Nevíme, zda pan Bohuslav Blažek bude naše vyjádření považovat za odpověď na tu část své poznámky, jež se zabývá výukou společenských věd či filosofie. Tím méně pak můžeme posoudit, zda se mu my budeme zdát dostatečně „vysokými činiteli“ a zda bude považovat naše odpovědi za dostatečně „racionální, uspokojivé argumentující, tajemně nevyhrůžující a nerozhročené“. Pokusili jsme se však čtenářům Studenta a mezi nimi především studentům stručně vyložit svůj názor na složitý problém reformy společenskovední výuky a chtěli bychom se zúčastnit i případné další vážné a věcné diskuse o jeho řešení ve prospěch vysokých škol, vysokoškolských studentů i celé společnosti.

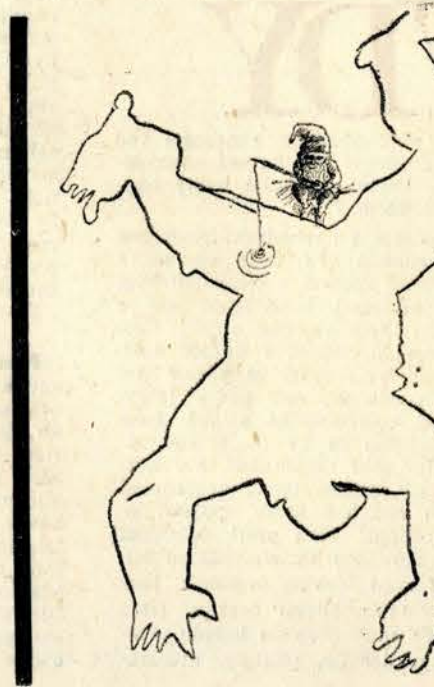
S.U.S. / 6

Český lev zbavený koruny a obdařený hvězdou — I s tou vaírou na hrudi — se dnes mnohým nezdá. Jedni by mu rádi ve státním znaku vrátili původní podobu, druzí by jej zase jinak reformovali. Už jsou i plány a nákresy. K těm spíše naivním patří „inziční“ výtvar redakce Ruchu, totiž nového cyklostylovaného časopisu posluchačů filosofie v Brně. Reformátoři erbů se dali v číslu 2/1968 do toho, vedení opojnou idejí opravujících greenhornů a jistě dobrými úmysly. Vyšel ovšem složitý útvar s namyšlenou symbolikou, kde lev vlevo (s korunou) je spjat s údajně slovenskou holubicí vpravo, mezi tím pak dva tradiční znaky dělají spojující můstky (en miniature ovšem: spojovací role byla svěřena Moravě a Slezsku). Ta symbolika je úmorná a namyšlená: Tak prý třebas hlavní ohrožení naší země směřovala vždy ze západu, a proto také lev kouká napravo; hledí-li holubice vpravo, na východ, tak „odráží“ naše úsilí o přátelské vztahy s našimi slovanskými bratry (a co třeba bratři severní a jihovýchodní?). A vše je vysvětleno hned v první větě. Prý „celek [budící dojem knihy] vyjadřuje mírumilovný stát, připravený bránit lví silou svojí nezávislost“. Nedej bože, aby náš státní znak měl takovouto kulhomolickou symboliku; a pokud jde o buzení dojmů, tak už ve Svejkově budil dojem a něco divného připomínal známý skládací oltář... Krásné však je, jakou „lví silou“ vybavili naši mladí filosofové republiku. Co je ovšem krásné, nemusí být ještě skutečné.

V New Yorku vycházejí již pátý ročník Proměny, čtvrtletník Společnosti pro vědy a umění (SVU, Czechoslovak Society of Arts and Sciences in America), redigované Ladislavem Radimským. Do jejich prvního čísla tohoto ročníku napsal redaktor úvodní článek, s titulkem zcela jubilejním: 1918—1968. Ptá se v něm po smyslu našich dějin: mladí lidé z republiky i žijící v zahraničí (Češi a Slováci) je údajně ztratili. Nevědí, proč jsou na světě. Bojí se však, že to nevědí i jiní a že to také nevěděli, ať půjdeme kamkoli do minulosti. To je sice hezké, že Radimský připomíná „třetí“ vídeňskou psychologickou školu Franklova, jež se upnula k vůli po nalezení smyslu života, ale je to taky nedostatečné. Hlavně když se hledá tzv. smysl právě v těch minulých „smyslech“, jež prošly zkušeností jiných generací a dnes již nemohou být zažity bezprostředně. Dicit Radimský: „Vzpomínání na půlstoletí výročí Československé republiky — i kdyby vnější úspěch byl sebevětší — význam naplano, budeme-li chodit jen v kruhu posledních padesáti let a nebudeme-li umět se nakrmit medem zkušeností celých našich dějin [...]“ Naše dějiny však nejsou jen medonosné; zkuste si je doslova „okusit“ v ústech a pocítíte materiály daleko trpčí, sušší a přímo nestravitelné, i odpornější, než je eufemistický historický med. Do „celých“ našich dějin patří také neoddiskutovatelné formy koexistence a sebezáchovné kolaborace se silnějšími, s mocenskými bloky. To je snad také jen smysluplný med?

Nejenom v literárních časopisech se tisknou texty vybavené skromně pěkně na konci údajů a la: vysazeno v roce 1964, rukopis z roku 1966 atp. Předběžná cenzura totiž neprokazovala své „služby“ jen spisovatelům, ale komukoli — například také brněnským „lesafům“. A tak třetí číslo LEF 68 lesnické fakulty mohlo otisknout Orsona Wellesa coby úvodník až v roce 1968. Welles byl zabaven v roce 1965, 1966 a rok poté se už LEF ani nepokoušel. Až teď se objevily Wellesovy myšlenky patnáct let(!) staré. Dnes už nám ani tak nepřipadají jako explozivní materiál, a to ani při svém humanistickém skepticizmu, jenž dokonce uvedl v pochybnost mýtus revoluce a zcela rozložil víru ve samospatitelnost systémů. A podnes je živý bystře ironický postřeh amerického umělce o tom, že našťáhlé nebyly žádné systémy uskutečněny do důsledku, že nebyly realizovány do posledního puntíku. Ostatně: jaká to výmluvná obdoba k velkému množství usnesení, také těch „neplněných“! Welles napsal: „Pokud se ozývají stížnosti, že ten či onen systém nebyl dostatečně rozvinut nebo doveden až k samému konci. Bůh za to buďť pochválí! Je požehnaním pro lidstvo, že žádný systém nedošel nikdy plného zřadu. Lze totiž prokázat, že žádný účinný systém nikdy nezvítězil bez pálení knih. Některé systémy lich páli víc, jiné zase páli lepší — a to je jediný rozdíl.“

Podle Orsona Wellesa se dokonce zdiskreditovaly všechny systémy bez výjimky. Každý z nich je vystaven na konformnosti, podílů násilí a zkorumpované perzekuce: „Protože neexistuje systém, který by byl výrazem pravdy a popřením zla. Neexistuje systém, který by také nepopíral část dobra a část pravdy. Ve své samé podstatě se každý systém staví proti jednomu ze základních aspektů lidské osobnosti.“ Welles publikoval toto své hluboké, absolutistické popření víry v jakékoli systémy uprostřed temných let studené války; nechtěl však psát manifest nového nihilismu. Pod absolutizující nadsázkou se ovšem skrývají reálné problémy, například fakt, že se již v 50. roce ze-vnitř vyčerpaly určité „klasické“ postupy a metody v řešení společenských krizí. Odtud také Wellesova nevíra ve fetiš tradiční revoluce a revolucionářství: „Už je pozdě na barikády — spadly nám na hlavu, nebo se nám probořily pod nohama. Z revoluce se také stal systém. V této druhé polovině století, který dobylo hmotný svět a zotročilo ducha, nesmíme hledat metody, nýbrž bytosti. Nesmíme hledat sílu ve vedení nebo řádové disciplíně, nýbrž musíme jít za co největším množstvím lidských bytostí.“

KRESIL JIRÁSEK

Jak jsme vás informovali již v minulém čísle Studenta, staně se v letošním roce Klub mladých cestovatelů při Cestovní kanceláři mládeže členem IYHF — International Youth Hostel Federation — která sdružuje levné ubytování (hostely) ve 42 státech celého světa. Tím se i pro naši mládež, speciálně pro členy Klubu mladých cestovatelů (KMC), otevře možnost jejich používání. Členem KMC se může stát každý mladý člověk ve věku od 15 do 30 let, zaplatí-li stanovený členský poplatek, který činí pro věkovou kategorii:

15—19 let Kčs 20,—
20—30 let Kčs 25,—

Podrobnosti o dalších výhodách členství v Klubu mladých cestovatelů a přihlášky přijímají všechny pobočky CKM v krajských městech.

YOUTH HOSTELS — ITALIE

— cena nočního lehu je 400 lir;
— návštěvníci starší 30 let jsou ubytováni až když již není žádný zájemce do 30 let;
— cena stravování, pokud je posky-

továno: snídaně do 150 lir,
oběd do 500 lir,
večeře do 500 lir.
— lůžkoviny jsou půjčovány jen ve větších Youth Hostelech za poplatek 80 lir za noc;
— v hostelu je možno bydlet maximálně 3 dny; pokud není plně obsazen, je možno zůstat i déle; v sezóně — červen, červenec, srpen — jsou však hlavní hostely vždy plně obsazeny.
ADRESY:
Agerola — Piazza Generale Avitabile, Frazione San Lazzaro 80051 Agerola;
Ancona — Via Flaminia 341, Frazione Palombina Nuova, 60020 Ancona;
Andora-Molina — „Costa Azzurra, Via Aurelia 185;
Arezzo — Via Borg'Unto 8, 52100 Arezzo;
Bologna — Via Corsica 18 (Porta Saragozza), 40135 Bologna;
Como — Via Bellinzona 8, 22100 Como;
Ferrara — Corso Porta Mare 9, 44100 Ferrara;
Firenze — „Europa-Villa-Camerata“, Viale Augusto-Righi 2/4, 50137 Firenze;
Genova — Via Cinque Maggio 79, Frazione Quarto dei Mille, 16147 Genova;
Milano — Via Martino Bassi 2, 20148 Milano;

Napoli — Via Posillipo 66 (Viale Costa), 80123 Napoli;
Parma — Via Passo Buole 7 (Cittadella), 43100 Parma;
Perugia — Piazza San Francesco al Prato 1, 06100 Perugia;
Pisa — Via Santa Cecilia 39 (San Francesco), 56100 Pisa;
Rimini — Via Flaminia 300, Frazione Miramare, 47045 Rimini (Forlì);
Roma — „Del Foro Italico“, Viale delle Olimpiadi 61 (Flaminio), 00194 Roma;
Salerno — „Irno“, Lungomare Marconi 34 (Torreione), 84100 Salerno;
Sorrento — Via Capasso 5, 80067 Sorrento (Napoli);
Torino — Via Gatti, angolo Via Alby, 10131 Torino;
Trieste — Viale Miramare 331, Frazione Grignano, 34014 Trieste;
Venezia — Fondamenta Zitelle 96, Isola della Giudecca, 30123 Venezia.

student
7

ZAVRAŽDĚNÍ
KIROVA

Kvaziliberální období Stalinovy vlády náhle skončilo 1. prosince 1934, když mladý opoziční komunista Nikolajev zavraždil v Leninogradě Sergeje Kirova. Stalin si pospíšil do Leningradu a po mnoho hodin teroristu osobně vyslýchal. Vrah patřil k malé skupince opozičních komunistů, kteří byli roztrpčeni atmosférou útlaku v zemi a okouzlení myšlenkou revolučního terorismu. Nikolajev a jeho přátelé se považovali za stoupence Zinověva, se kterým však neměli žádné přímé, ani nepřímé spojení. Možná, že to byl Kirovův liberalismus, který teroristům umožnil dostat se do jeho paláce ve Smolném, protože Kirov měl námitky proti tomu, aby byl přísně ochraňován politickou policií. Politická policie v Leningradě však v každém případě věděla o přípravě pokusu a nedělala nic pro to, aby mu zabránila. Stalin učinil závěr, že doby liberálních ústupků jsou ty tam. Jeho vítězství nad opozicí ještě zdaleka nebylo úplné. Dokázal jen nespokojenost převést z povrchu do hlubin politického života. Nyní byl odhodlán uderit tvrději a hlouběji.

Následující události získaly podobu známou již z dějin ruského samodržaví. Téměř v každé generaci existovalo za carů skryté přetahování mezi četníky a pololiberály v carově doprovodu, jež odpovídalo roztržce opozice na umírněné „otce“ a radikální „syny“. Samodržaví nebylo ani v obdobích relativní umírněnosti nikdy dost liberální na to, aby byla opozice spokojena; bylo nanejvýš jen dostatečně umírněné na to, aby dovolilo revolucionářům proti němu zaútočit. Umírnění „otcové“ marně nabádali revoluční mládež k trpělivému čekání na další carovy ústupky. Každý revoluční útok na autokracii měl též výsledek. Ve vládnoucí skupině byli pololiberálové poraženi a vrchu nabývali četníci. Potlačení revolucionářů však četníkům nestačilo a z odpovědnosti za radikální mládež narhlí umírněnou opozici. Liberálové však protestovali a z morální odpovědnosti za „výstřelky“ mládeže narhlí naopak samovládu, která nepovolovala otevřenou a legální opozici. Vláda Alexandra I. byla například plna pololiberálních forem. Povstání děkabristů roku 1825 bylo předehrou k vládě Mikuláše I., železného cara, cara žandarmů. Pololiberální Alexandr II. byl zabit revolučními spiklenci, které vzápětí rozdrtil obrněnou pěstí jeho nástupce, Alexandr III. Politika posledního cara kolísala mezi oběma kursy. Za Stalina nabýly tyto tradiční rysy politického zápasu v Rusku ještě vyhraněnější kontur díky napětí, které je charakteristické pro každou nekonsolidovanou porevoluční společnost.

Nikolajev a jeho společníci byli popraveni. Byli souzeni za zavřenými dveřmi, podle dekretu vydaného ad hoc, který teroristům upřel právo na obhajobu a na odvolání. Stalin jim zabránil využít lavice obžalovaných jako tribuny, ze které by propagovali své myšlenky a vmetli svá obvinění do tváří vládců. Nezůstal jen u toho. Podobně jako starší četníci, kteří kdysi volali liberální „otce“ k odpovědnosti za radikální „syny“, narhl i on Zinověva a Kameněva z odpovědnosti za zavraždění Kirova. Jejich proces byl také tajný.

Oba jakékoliv spojení s vrahem popřeli. Odsoudili tento čin, avšak připustili, že mladí teroristé snad mohli být inspirováni jejich někdejší kritikou Stalina; tvrdili však, že potíráním otevřené kritiky přivedl Stalin komсомolce k projevům otevřeného zoufalství. Zinověv byl odsouzen k deseti a Kameněv k pěti letům nucených prací. Stalin však měl nyní sám nejmenší zájem na tom, aby nechal oba staré bolševiky ve vězení, čímž by se z nich stali mučedníci a v jistém smyslu by se znovu ocitli v pozici čekatelů na moc. Jeho hlavním cílem bylo vydobýt z nich přiznání viny, čímž by svou mučednickou gloriolu zničili vlastníma rukama.

Následoval groteskní proces dohadování se o formulaci odvolání, které probíhalo mezi Stalinovým úřadem v Kremlu a celami v Lubjance, kde byli Zinověv a Kameněv drženi. Stalin veřejně souhlasil s tím, že vězně očistí

od jakéhokoli spojení s vrahy; žádal však od nich přiznání, že usilovali o restauraci kapitalismu. Toto vězení odmítli. Pak se Stalin přichytl jednoho bodu, který již přiznali, totiž toho, že teroristé mohli být inspirováni starou opoziční propagandou. Dosáhl toho, že to Zinověv přiznal veřejně. Napsal, že „dřívější činnost bývalé opozice nemohla pod tlakem objektivních okolností než stimulovat degeneraci oněch kriminálních“, tj. Kirovových vrahů. Upřímnost tu byla smíšena s diplomatickou vyhýbavostí. Odsouzení teroristického aktu bylo upřímné, a Stalin je dokázal vytáhnout ze Zinověva jen proto, že i on se snažil čelit tendenci, směřující k terorismu. Ale Zinověv pozorně zdůraznil, že byl ochoten nést morální odpovědnost jen nepřímou — byla to, podle jeho slov, „dřívější činnost bývalé opozice“, která snad mohla inspirovat teroristický trend. Formulace zároveň obviňovala Stalina, neboť pravila, že terorismus vznikl na základě „objektivních okolností“, tj. atmosféry útlaku ve státě. V tomto stádiu neholdal Zinověv ani Kameněv k sebeobviňování ničeho dodat, a Stalin to nechal tak. Jemnosti, kterými Zinověv vyzdobil své „přiznání“, neznamenaly pro veřejnost zhora nic; šlo o přiznání samo. Vůdcové opozice sjeli o kus dál po kluzké šikmé ploše, která vedla až k velkým čistkám.

Zavraždění Kirova Stalina alarmovalo. Nedostali se snad spiklenci až do jeho vlastní kanceláře? Na jaře roku 1935 bylo in camera souzeno téměř čtyřicet mužů z jeho vlastní tělesné stráže. Dva z nich byli popraveni a zbytek odsouzen na nucené práce. V tisku neproběhla o tomto procesu ani zmínka. Ve všech stranických a komсомolských organizacích následovalo horečné hledání teroristů. Stalin jednal na základě principu, že nestačí udeřit na oponenty skutečně: snažil se vymýtit samo prostředí, ve kterém vyrostli. Svůj hněv si vyřil na Leningradu, jehož genius loci se mu po posledních deset let jaksi vymýval. Po Kirovovi jmenoval guvernérem Leningradu Andreje Zdanova. Zdanov byl mladý, schopný a bezohledný člověk, který očistil Komсомol od úchylnků a během bojů v odborech se vyznamenal arogantními útoky na Tomského. Stalin se mohl spolehnout, že ten leningradské hnízdo sršňů zničí. Na jaře roku 1935 byly desítky tisíc komunistů a komсомolců i s rodinami deportovány z Leningradu na sever Sibiře. I z jiných měst plnily spousty „Kirovových vrahů“, jak se těmito deportovaným říkalo, věznice a koncentrační tábory.

Zacházení s politickými vězni prodělalo radikální změnu. Až doposud nebylo odlišné od zacházení, jehož se jim dostávalo za carismu. Politici věznové měli jistá privilegia, mohli se vzdělávat a zabývat se i politickou propagandou. Opoziční memoranda, brožury a tiskoviny kolovaly pololegálně mezi vězni a tu a tam byly propašovány do zahraničí. Stalin, sám bývalý vězeň, věděl, že věznění a vyhnanství jsou „universitami“ revolucionářů. Nedávné události jej naučily neriskovat. Od nynějška byly jakékoliv politické diskuse a činnost ve vězení a na Sibiři nemilosrdně potírány a opozičníci měli být strádáním a tvrdou prací redukováni na tak bédné a zvrácené existence, aby byli neschopni normálního uvažování a formulování svých myšlenek.

Zatímco takto zrazoval naděje v liberální reformu, Stalin stále ještě předstíral, že je hodlá splnit. Nabídl lidu dietu sestávající z teroru a iluzí. Jednal prohnaně, protože kdyby byl nabídl jen teror, byl by lid mohl revoltovat v takovém zoufalství, kdy je i nejmocnější politická policie bezmocná. Vláda, jako byla Stalinova, by se však na druhé straně nedokázala ochránit populárními iluzemi, kdyby nebyla zaštiťována terorem. 6. února 1935, dva měsíce po Kirovově zavraždění, schválil 7. sjezd sovětu dokument o potřebě nové ústavy a zvolil komisi, která ji měla navrhnout. V komisi, vedené Stalinem, seděli lidé, jako byl Bucharin, Radek a Sokolnikov, jakož i Vyšinský, jejich budoucí prokurátor. V průběhu následujícího roku a půl se komise za Stalinovy přítomnosti často scházela. Hlavními autory nové ústavy byli Bucharin a Radek, kteří o ní často psali na stránkách Pravdy a Izvěstij. Ústava byla přijata na dalším sjezdu sovětu, v listopadu 1936, několik měsíců

po popravě Zinověva a Kameněva. Měla se nazývat „Stalinskou ústavou“, „nejdemokratičtější na světě“.

Když jsme popisovali situaci před a po zavraždění Kirova, odvolávali jsme se na tradiční situaci politiky za carského samodržaví. Toto přirovnání by se mohlo zdát přitaženo za vlasy vzhledem k propasti, která dělila Rusko bolševické od carského. Sám Lenin však toto srovnání neznal poprvé. V jedné ze svých posledních řečí připomněl následovníkům, co se v dějinách stávalo dobyvatelům, jejichž civilizace byla podřadná civilizaci dobyté. Cośi podobného, řekl Lenin, se může stát i v zápase společenských tříd. Bolševici porazili pány, kapitalisty a carskou byrokracii. „Jeich kultura“, řekl Lenin, „je na bédné nízké a významné úrovni. Přesto je vyšší než naše. Jakkoliv bédná a nízká, je stále vyšší než kultura našich odpovědných komunistických činitelů.“

Tento paradox ruské historie byl zřetelný ve Stalinovi, který více, než kdo jiný, představoval „on“ „odpovědné komunistické činitele“, jejichž „kultura“ byla stále nižší než kultura vládců starého Ruska, a jejichž často nevědomky převládající snahou bylo napodobovat zvyky a obyčaje těchto vládců. Tento historicky nevyhnutelný proces se obrazl na měníci se Stalinově vlastní politické fyziognomii: zdálo se, že rysy ne jednoho, ale hned několika velkých carů oživují v gruzinském bolševiku, který vládl v jejich Kremlu. Jeden čas ukazoval rodnou podobu s Železným carem, Mikulášem I. Jindy vypadal spíš jako přímý potomek Petra Velikého: nebudoval snad průmyslové Rusko způsobem podobným tomu, jakým Petr budoval svůj Sankt Petěrburg, na bažinách a kostech stavitelů? Jindy, v letech druhé světové války, jakoby přebíral pózu a gesta Alexandra I. Nyní v období velkých čistek, připomínal víc a víc Ivana Hrozného, řádícího mezi bojary. V této době dějin to byla spíš minulost dávná, než minulost nedávná, která jakoby stíhala a předháněla kupředu pádící národ. Uplatňoval se spíš lýtý duch prvních průkopnických carů, budujících říši, než pozdější „liberálnější“ duch rozkládajícího se carismu. Krutost, se kterou minulost přítomnost ovládala, odpovídala odhodlání, se kterou se revoluce snažila s minulostí rozejít. (Pokračování přístě)

Zpracoval KAREL KOVANDA

DELEGÁTI XV. SJEZDU VKS(b)
SNÍMEK ARCHIV LENINOVA MUZEA
V PRAZE

za její
lhaní
a štvání

Nu — nazdar kluci,
vy jste pěkná cháska
chcete svým tátům mluvit do duší,
snad nečekáte
že vás mnohý spráská
a dá vám všem pořádnou přes pusy.

Vždyť mnozí z vás
jste věru ještě děcka,
které cumel ještě dnes pohostí,
avšak vztekáte se
jako vlci smečka,
slintáte na vše, jak psi na kosti.

Kdo vám splet hlavy?
Kdo vás za nos vodi?
Snad jeden z těch, co touží po slávě.
Ten schopen je
vyvést vás do podkrovní,
spadnout vás nechá dolů po hlavě.
Na zdi a hradby
psal jste dost směle:
„Čisare na hrad“ — hesla volala.
Teď posílate
i jeho do p....e
kvůli vám aby se zeď zbourala.

Tak hrdinové,
nevíte co chcete,
pan Zátopek vám při tom zatleská,
sám si to jistě
ještě mnohdy plete,
vždyť převléká se jako nevěstka.

Vždyť ještě loni
jiného cos říkal
a i v tom měl dost svoji etiky.
Pro Novotného
zas by zautíkal,
jen kdyby dnes byl ještě u klíky.

Každému čest
a chvála budiž vzdána
v době, kdy co dobrého vykonal,
avšak nezaslouží chvály
ni od krobiána,
kdo ve svém životě jenom stále lhal.

Tak je to hoši
i ve Studentu s vámi,
i vy lžím průchod snažte se dát.
Ti, co vás vedou,
jsou již lidu známi,
co však vy tím chcete teď dokázat?

Připadáte mi opravdu
jak děcka,
která jen máma péči zajistí,
vždyť to, co chcete
od ledna do dneška,
to před vámi již chtěli fašisti.

Jaroslav Hašek

Na vědomí dává redakci: R. P., Práce,
L. L., V. P., S. S. a L. D.

DISCIPLINA PRAVDY

(Dokonečení ze str. 3)

lečenských formací. Snažím se tato Marxova hlediska konfrontovat se současnou vědou a soudobou filosofií, což působí nezvykle jen po dlouholeté filosofické stagnaci, dogmatické myšlenkové ztrnulosti a po mnoho let trvající falsifikaci filosofických soustav nemarxistických i marxistických. V započatém programu studia člověka budu pokračovat pokud budu moci a bez ohledu na další případné překážky, protože se domnívám, že poznání člověka prostředky moderní vědy je nejdůležitější úkol, jaký si může filosof postavit. Tento cíl zůstává nedotčen, bez ohledu zda předseda Čs. akademie věd tuto problematiku chápe nebo zda ji znemožňuje svými administrativními kroky. Moudrý člověk si klade jen ty úkoly, které může překazit jen smrt, ale ne lidé nebo instituce, a proto můj záměr — věnovat neproduktivnější fázi svého života problematice člověka jako smyslu socialismu — nemůže být zrušen jakýmkoli rozhoznutím. Může být ovšem usnadňován nebo brzděn.

Chápu velmi dobře zájem akademika Františka Šormy, aby mně znemožnil vědecký pracovat nad nejpálčivější z všech filosofických otázek, protože není těžké pochopit autoritativní osobnost, pro niž říznost služební disciplíny byla vždy konečným argumentem proti filosofům a básníkům, těmto odvěkým „anarchistům“. Chápu zájem předsedy Čs. akademie věd, ale nemyslím, že je v zájmu komunistické strany podporovat zájmy tohoto předsedy. Komunistická strana nemá důvod k tomu, aby zaměňovala nesouměřitelnou funkci předsedy Čs. akademie věd a řadového vědeckého pracovníka Filosofického ústavu se souměřitelností práv. Lidské hodnoty a funkce nemusí být vůbec ve vztahu přímé úměrnosti. Ústřední výbor jistě věcně uváží zda je možné, aby ve vyspělé evropské zemi s vybudovaným socialistickým zřízením a se skvostnou humanistickou tradicí byl někdo metodicky zostuzován, vyhozen z práce, publikačně beze zbytku umlčen a stranický trestán pro sedm neuvěřitelných vět ze své soukromé korespondence, zne-

užitě redakci a předsedou Čs. akademie věd k osobním cílům. Neml-li toto kultem osobnosti, co jim je — kromě pověstné busty akademika Františka Šormy?

Můj spor je sporem s nevhodným postupem předsedy Čs. akademie věd, tedy sporem s osobou, nebyl a není sporem s komunistickým hnutím, s perspektivami socialismu, ani s usneseními sjezdu Komunistické strany Československa. Názorové rozdíly v dílčích otázkách neodůvodňují vyškrtnutí ze strany ani podle existujících stanov, ani podle leninských představ o komunistické straně. Jsem intelektuál a nestydím se za to. Intelektuál a dělník vůči sobě necítí stůl, ale sympatie, protože jsou spojeni tímž základním zájmem, jímž jsou obdobně spolu spojeni polovládanci a prodejní lůza proti dělníkům a intelektuálům. Sloužíme socialistickému humanismu dvacet let svou hlavou, orgánem, jenž není aspoň pozadu za jinými orgány, jímž se dá sloužit též věci. Sloužím hlavou, kterou prošly dějiny, filosofie, politiky, literatu-

ry, marxismu, hlavou, která nemyslí právě nejhůř, a která odmítá vzdát se zdravého rozumu za jakýchkoli okolností. Stále se domnívám, že Ústřední výbor Komunistické strany Československa potřebuje takovou hlavu proti čínským i českým dogmatikům, že chce, aby pracovala v zájmu dělnického hnutí a humanistického socialismu, že potřebuje ovšem tuto hlavu jako hlavu živou, myslící, myslící po svém. Mohu být členem Komunistické strany Československa s přesvědčením, že svoboda myšlení je nezadatelným právem člověka a se zásadou, že filosof slouží pravdě, ale neposluhuje zájmům osob? Rozhodně.

Se soudružským pozdravem

IVAN SVITAK

Poznámka redakce: ÚV KSČ rozhodl v červnu 1964 o zamítnutí odvolání a o vyloučení Svitáka z KSČ. Dvě další Svitákovy odvolání ke sjezdu a k Ústřední kontrolní komisi zůstala do dnešna bez výsledku. Po vyloučení z KSČ a ČSAV následovalo téměř úplné publicistické umlčení, zákaz univerzitních přednášek, zabavení knih, nezaměstnanost a vyloučení z vědeckého života. Hlavními iniciátory těchto represivních patření byli a jsou Vladimír Koucký, čs. velvyslanec v SSSR, Oldřich Švestka, člen předsednictva ÚV KSČ a akademik František Šorm, předseda Čs. akademie věd a člen ÚV KSČ.